

Koninkrijk der Nederlanden

Jachtbouw en Scheepsbouw Italië

Maart 2018

PROAXXES
CHANNELLING YOUR BUSINESS

Uitgevoerd door Proaxxes

In opdracht van de Nederlandse Ambassade in Rome en het Nederlands Consulaat-Generaal in Milaan

Via Marsilio Ficino 22
50132 Firenze Italy

Tel. +39.055.5000.647
Fax. +39.055.5000.401

cooymans@proaxxes.com
www.proaxxes.com

Inhoudsopgave

Jachtbouw

I.Samenvatting	2
II.Introductie	3
III.De Italiaanse markt voor grote jachten	7
IV.Key Players.....	11
V.Jachtbouw Districten	17
VI.De rol van de Italiaanse Overheid.....	19
VII.Beurzen en Shows	20
VIII.Brancheorganisaties	22
IX.Markt-trends	24
X.Kansen voor Nederlandse toeleveranciers.....	25
XI.Nuttige Contacten	26

Scheepsbouw

XII.Introductie.....	30
XIII.Cruiseschepen	31
XIV.Veerboten	34
XV.Militaire Schepen.....	35
XVI.Key Players	37
XVII.Positionering	42
XVIII.Investerings R&D.....	43
XIX.Trends & Kansen	44
XX.Nuttige Contacten.....	46

I. Samenvatting

In Italië is, na een lange crisisperiode die aanhield van 2008 tot 2014, sinds 2015 het tij weer gekeerd in de Jachtbouwsector. Italië heeft in 2017 een omzetgroei laten zien van ruim 18,5% voor grote jachten tot een waarde van ruim 3,4 miljard euro. Ook de export is met recordcijfers gegroeid (+15,9% 2017/2016, van € 1,8 miljard naar 2,18 miljard) en bedraagt 85% van de productie. Daarvan gaat 72,7% naar kopers buiten de EU.

In het Global Orderbook 2017 stonden 16 Italiaanse werven in de top 40 van belangrijkste jachtbouwers. Ook in de Refit & Repair sector scoort Italië goed en staat het wereldwijd op de derde plaats van de meest ideale refit-landen. De meeste Italiaanse superjachtwerven hebben tevens eigen refitfaciliteiten.

Ook in de scheepsbouw heeft Italië een leidende rol, vooral dankzij Fincantieri die wereldwijd onbetwist marktleider is op het gebied van cruiseschepen. Daarnaast neemt Italië in de sector marineschepen een belangrijke plaats in middels een zevental gespecialiseerde werven.

Door de Italiaanse overheid worden stimuleringsprogramma's ondersteund voor het optimaliseren van productie- en organisatieprocessen bij de werven, van digitalisering en van innovatie.

Interessante kansen voor Nederlandse toeleveranciers, zowel bij jacht- als bij scheepsbouw, liggen vooral op het gebied van 'groene' technologieën en nieuwe milieuvriendelijke en lichtgewicht materialen. Daarnaast liggen er ook kansen op het gebied van procestechnieken, waar Nederlandse werven en toeleveranciers sterk in zijn. Ook voor andere Nederlandse toeleveranciers biedt de Italiaanse markt interessante afzetmogelijkheden.

II. Introductie

De markt voor nieuwbouw van grote jachten (> 30 meter, super- en megajachten) heeft wereldwijd een flinke groei getoond in 2017, na een periode van sterke terugval. Het lijkt erop dat de leidinggevende rol die Europa traditioneel al had in deze sector opnieuw bevestigd wordt. Dit ondanks de interessante groeicijfers van opkomende landen zoals o.a. Brazilië, China en Zuidoost-Azië.

Dat motorjachten meer in trek zijn in Europa dan grote zeiljachten blijkt uit de volgende verdeling: van de grote jachten die nieuw op de markt komen betreft 87% motorjachten, 11% zeiljachten en 2% andersoortige, een trend die inmiddels wereldwijd algemeen bevestigd is.

Ook in Italië is, na een lange crisisperiode die vanaf 2008 hard heeft toegeslagen in de jachtbouwsector, sinds 2015 het tij weer gekeerd. Italië heeft in 2017 een omzetgroei laten zien van ruim 18,5% voor grote jachten tot een waarde van ruim 3,4 miljard euro. Ook de export is met recordcijfers gegroeid (+15,9% 2017/2016, van € 1,8 miljard naar 2,18 miljard) en betreft 85% van de productie. Daarvan gaat 72,7% naar kopers buiten de EU. De binnenlandse markt komt daarentegen nog maar langzaam op gang na de jaren van crisis. 39% van alle grote jachten die sinds 2012 wereldwijd zijn afgeleverd, zijn van Italiaanse makelij. Het gaat hier om 1.540 jachten, met een totale lengte van 59.210 meter en een gemiddelde lengte van 38,4 meter.

Vooraf in de segmenten grote jachten, grote zeiljachten en maxi rib (grote luxe speedboten) is Italië absoluut wereldmarktleider, gevolgd door Nederland, Turkije, Duitsland en Taiwan.

Op de wereldranglijst van de 40 belangrijkste bouwers van grote jachten (lengte >30 meter; analyse van de totale lengte in de periode 2012-2016), die door Superyachtintelligence.com werd opgesteld, werden maar liefst 16 Italiaanse werven opgenomen. Het betreft:

Benetti	CRN
Sanlorenzo	FIPA Group
Custom Line	Baglietto
Azimut	Rossini Navi
Palumbo Group	Codecasa
Overmarine Group	Mondomarine
Italian Sea Group	Arcadia Yachts
Perini Navi	Pershing

Italië neemt 45% van de totale wereld-orderportefeuille voor haar rekening (bron: Global Order Book). In 2015 lag het aandeel van Italië nog op 38% en in 2016 op 42,7%.

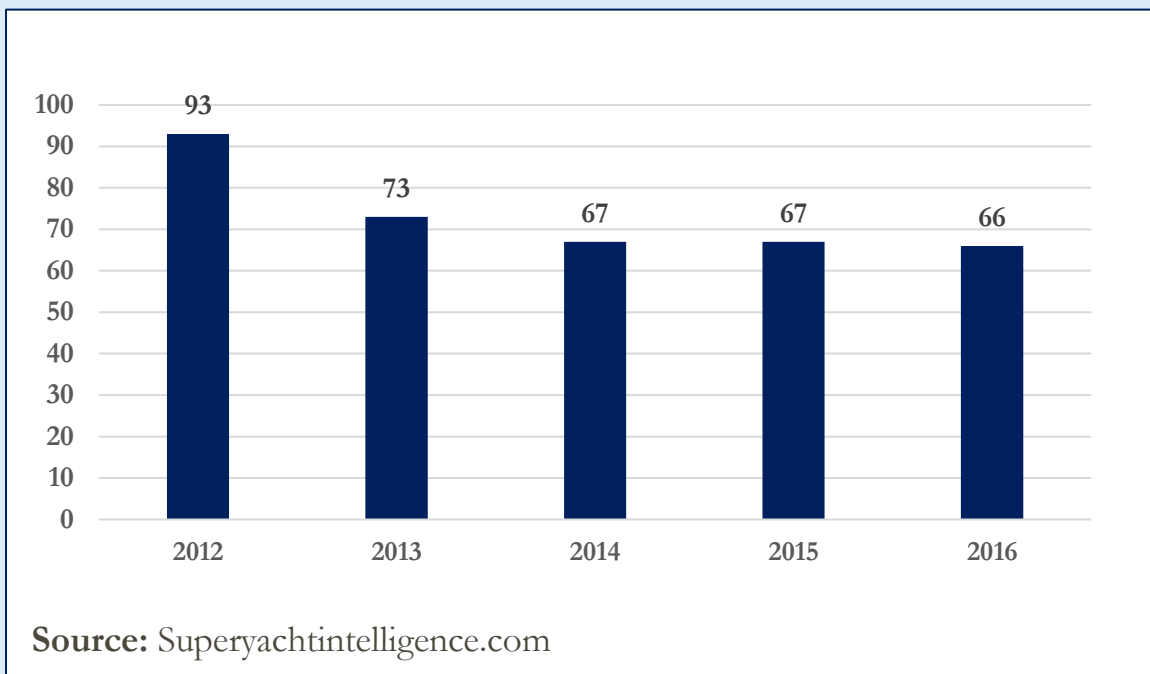
In het Global Order Book 2018 staan maar liefst 3 Italiaanse werven bovenaan in de top-20 (Azimut-Benetti, Ferretti Group, Sanlorenzo) met nog 4 andere Italiaanse werven in diezelfde ranglijst (The Italian Sea Group, Overmarine, Baglietto-CCN e Cantiere delle Marche).

TOP 20 BUILDERS BY LENGTH						
2018 RANK	COMPANY	TOTAL LENGTH (M)	NUMBER OF PROJECTS	AVERAGE LENGTH (M)	NUMBER OF PROJECTS 2017	2017 RANK
1	Azimut-Benetti	2,840	77	37	65	1
2	Ferretti Group	2,762	87	32	71	2
3	Sanlorenzo	2,457	71	35	64	3
4	Feadship	1,187	15	79	6**	16
5	Lürssen*	975	9	108	10	4
6	Amels - Damen	975	15	65	14	6
7	Alexander Marine	907	30	30	28	5
8	Sunseeker	667	21	32	22	9
9	Princess Yachts*	663	23	29	25	8
10	Horizon	612	22	28	22	10
11	Heesen Yachts	566	11	51	10	14
12	The Italian Sea Group	564	11	51	10	13
13	Overmarine	478	11	43	19	7
14	Gulf Craft	476	13	37	15	12
15	Viking	431	16	27	17	15
16	Heysea Yachts	400	12	33	9	New entry
17	Oceanco	397	4	99	6	11
18	Baglietto - CCN	371	9	41	10	17
19	Cantieri delle Marche	354	10	35	6	New entry
20	Turquoise Yachts	340	5	68	6	18

*Official data not provided by the yard **Not all have been made public

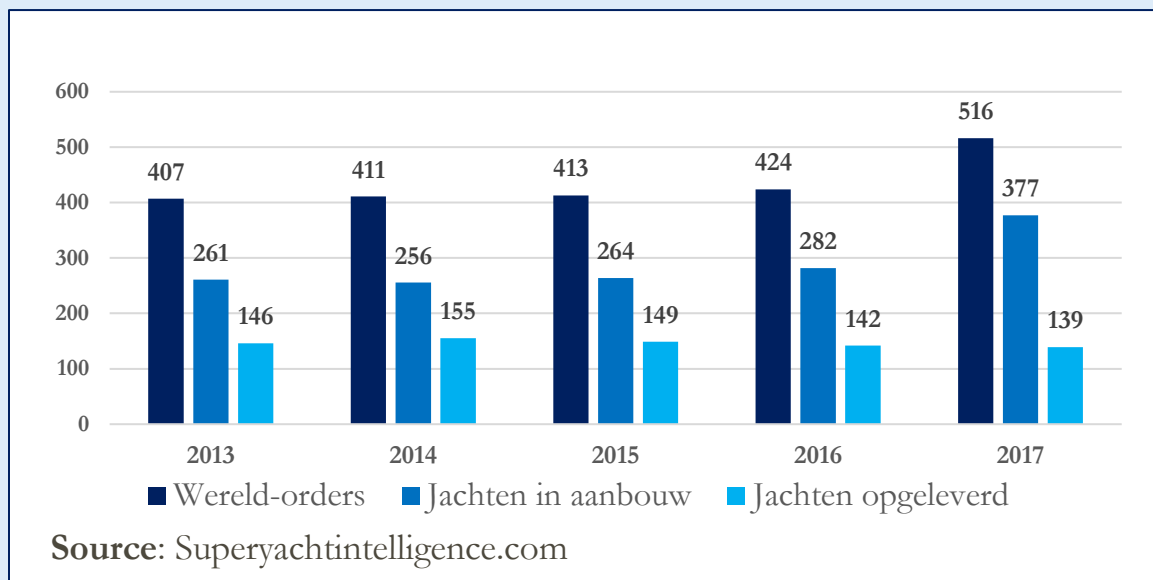
> For the full Global Order Book report, visit boatint.com/boat-pro

Hieronder een overzicht van de orders op wereldniveau, de aanbouw en de oplevering van grote jachten in de periode 2013-2017. Er is sprake van een duidelijk stijgende lijn in zowel de orderportefeuille als de aanbouw. Het feit dat er minder jachten zijn opgeleverd in 2017 dan in 2016 is een teken dat grote jachten steeds langer worden en meer tijd vragen voor de bouw.

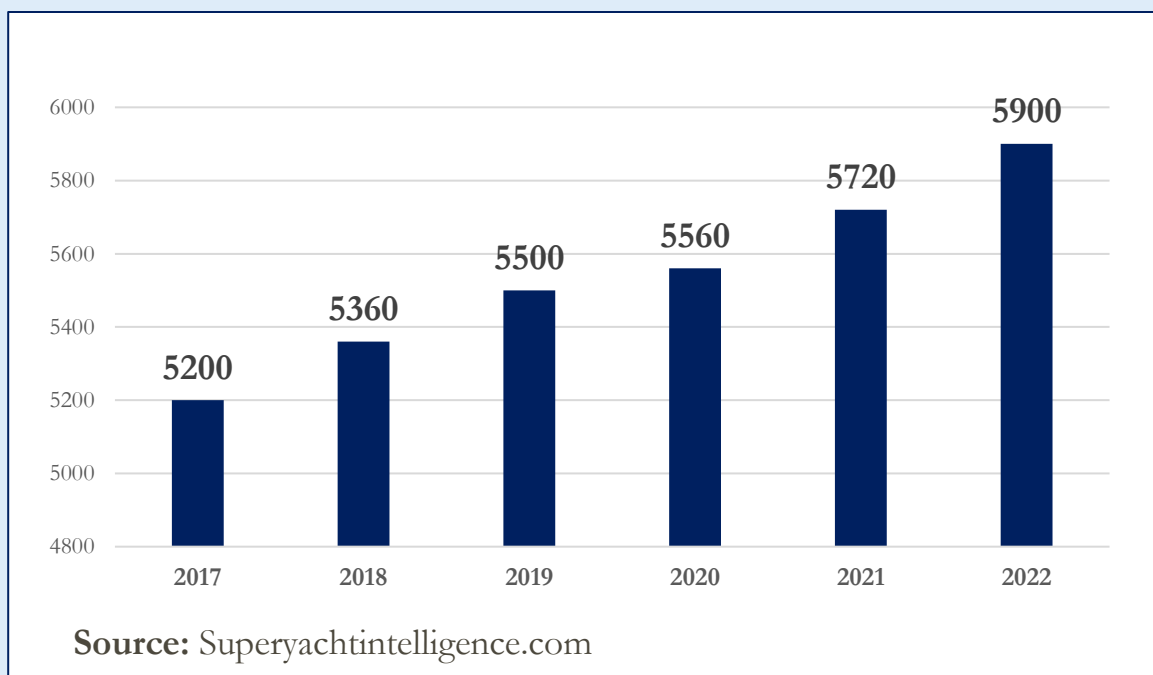

De gemiddelde lengte van grote jachten is wereldwijd gestegen van 47,8 meter in 2013 tot maar liefst 51,9 meter in 2017.

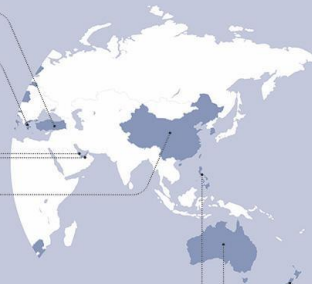
Het aantal jachtwerften op wereldniveau dat tussen 2012 en 2017 grote jachten afleverde heeft een sterke concentratie getoond en is teruggelopen van 93 in 2012 tot 66 in 2017.

De verwachting is dat de totale wereldvloot van grote jachten wereldwijd sterk zal toenemen de komende 5 jaar:

The global picture

Top 10 countries by total length of boats in build

Number of projects

TOP 10 BUILDER NATIONS BY TOTAL LENGTH IN BUILD		
2018 GOS RANK	COUNTRY	LARGEST PROJECT (NOT ON HOLD)
1	Italy	F8277 - 107m - Benetti - launch in 2018
2	The Netherlands	1007 - 110m - Feadship - launch in 2018
3	Turkey	Dream Symphony - 141m - expected in 2019
4	Taiwan	16501 - 47.25m - Ocean Alexander - expected in 2019
5	UK	TC127 - 42.24m - Pandemix - launch in 2018
6	US	174046 - 53m - Delta Marine - launch in 2018
7	Germany	TBC - 140m - Lürssen - launch in 2018
8	China	Illusion - 88.5m - Pride Mega Yachts - launch in 2018
9	UAE	Majesty 175 - 54m - Gulf Craft - launch in 2019
10	Norway	REV - 181.6m - Vard - launch in 2020

30,805
TOTAL COMBINED LENGTH (M) OF BOATS BEING BUILT BY THE TOP 10 COUNTRIES

TOTAL NUMBER OF YACHTS IN BUILD	
YEAR	TOTAL
2018	773
2017	760
2016	754
2015	734
2014	735
2013	692
2012	728
2011	749
2010	763
2009	1008
2008	916
2007	777

TOP THREE BUILDER NATIONS BY VOLUME	
Total gross tonnage	
Italy	130,313
Germany	101,590
The Netherlands	75,839

773
TOTAL NUMBER OF YACHTS ON ORDER OR UNDER CONSTRUCTION

www.businessinternational.com | January 2018

For the full Global Order Book report, visit boats.com/global-pir

III. De Italiaanse markt voor grote jachten

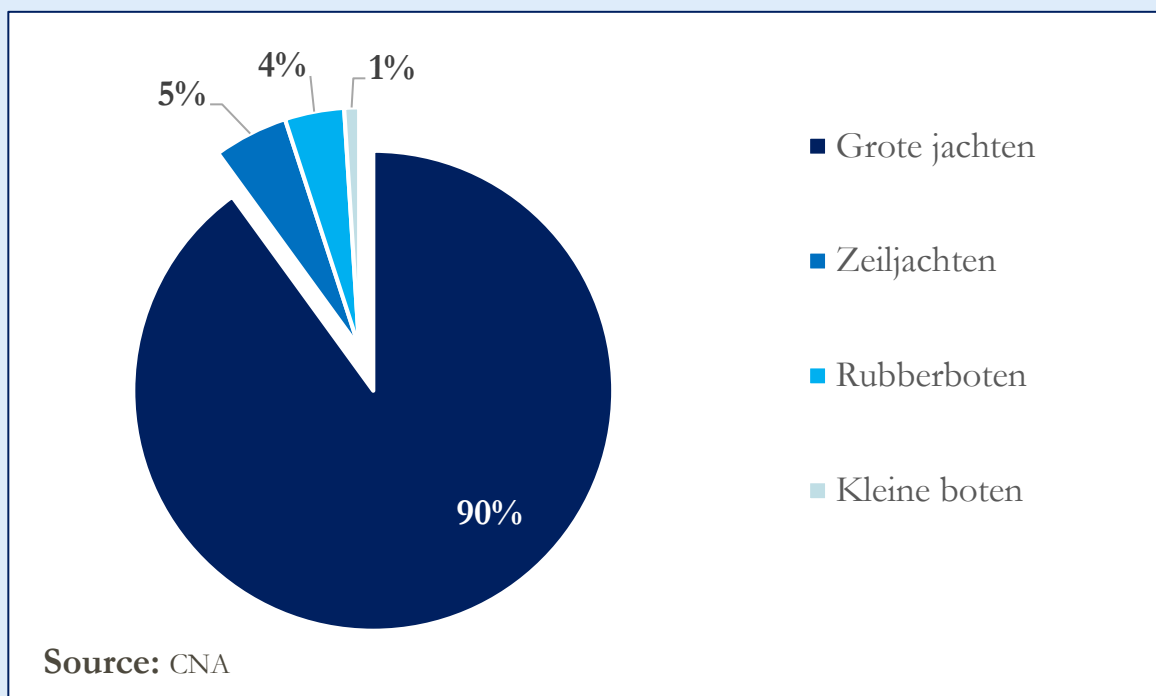
Na de grote financiële crisis in 2008, waarbij meerdere jachtwerften failliet gingen of in andere - ook buitenlandse - handen overgingen, was 2015 het eerste jaar waarin de Italiaanse jachtbouwindustrie een duidelijk herstel vertoonde. Sindsdien vertoont de sector weer groei met percentages van +15 (€ 2,9 miljard) in 2016 en +18,6 (€ 3,44 miljard) in 2017. De totale jachtbouwsector levert een bijdrage aan het BNP van 1,92 per mille.

In de Italiaanse nautische sector zijn 18.500 mensen werkzaam, waarvan ruim 12.000 in de jachtbouw. Er zijn 45 werften actief, waarvan er 26 minstens 1 order kregen in 2017. De sector grote Jachtbouw groeide in 2017 van 2,9 miljard naar 3,44 miljard euro, een groei van ruim 18,6%.

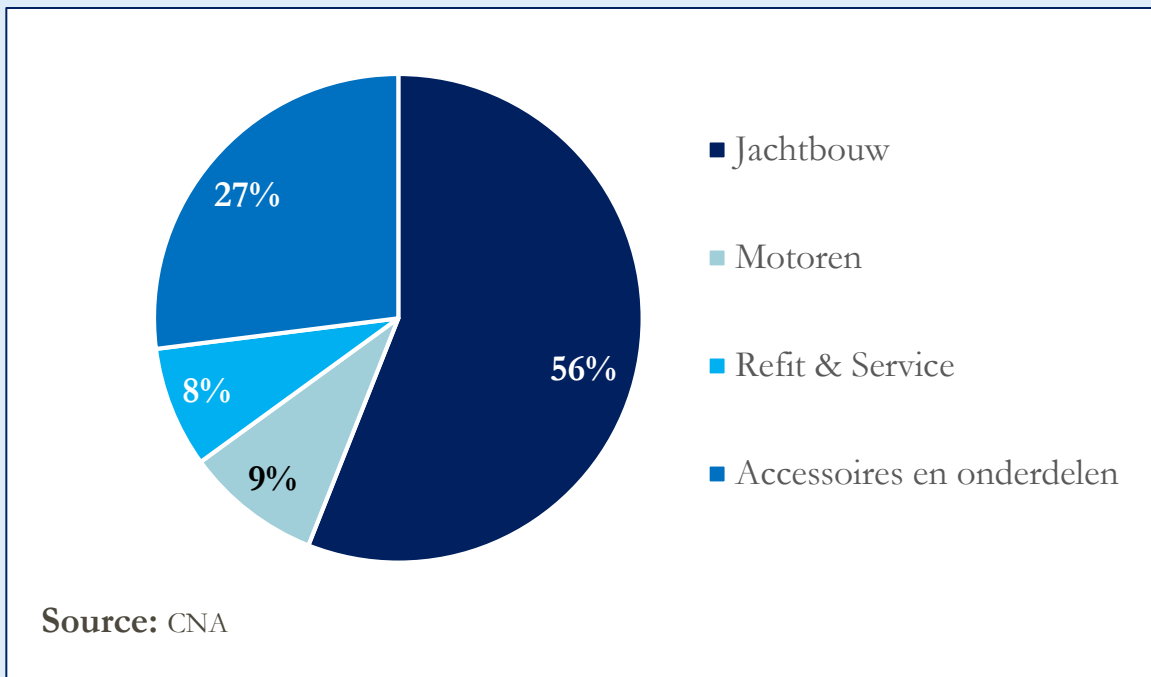
De export van grote jachten bedroeg in 2017 bijna 95%. Italië heeft een marktaandeel in de wereldexport van (motor)jachten van 14,5%, met een waarde van 1,9 miljard dollar. Nederland staat met 13,9% en een exportwaarde van 1,8 miljard dollar op de tweede plaats. Daarna volgen Duitsland (10,6%), de Verenigde Staten (9,9%), Frankrijk (5,5%) en het Verenigd Koninkrijk met 7,5%.

Bij de export van grote zeiljachten staat Nederland op de tweede plaats op de wereldranglijst, na Frankrijk, met 15,3% exporttaandeel. Italië staat hier op de 7e plaats met 2,5% exporttaandeel van zeiljachten.

Het overgrote deel van de Italiaanse grote jachtbouw betreft super- en megajachten, gevolgd door zeiljachten, maxi rib en rubberboten en kleine bootjes. Onder superjachten worden boten verstaan met een lengte tussen de 30 en 60 meter, daarboven worden zij megajachten genoemd.

De totale omzet binnen de nautische sector is in Italië als volgt verdeeld:

Refit & Repair

De Refit & Repair industrie is inmiddels wereldwijd een zeer significant onderdeel van de nautische sector, in het bijzonder in Europa. De belangrijkste Refit werven hebben aangegeven “sold out” te zijn met opdrachten tot 2020.

De kritische succesfactoren voor een succesvolle Refit-opdracht zijn door Superyachtintelligence.com onderzocht in 2017 en als volgt aangegeven:

- Arbeidskosten
- Strategische ligging van de werf
- Know how en ervaring van de werf en haar medewerkers
- Standaard werktijd
- Eisen van de eigenaar
- Faciliteiten van de werf
- Beschikbaarheid van de werf
- Regelgeving voor de “vlag” en de classificering

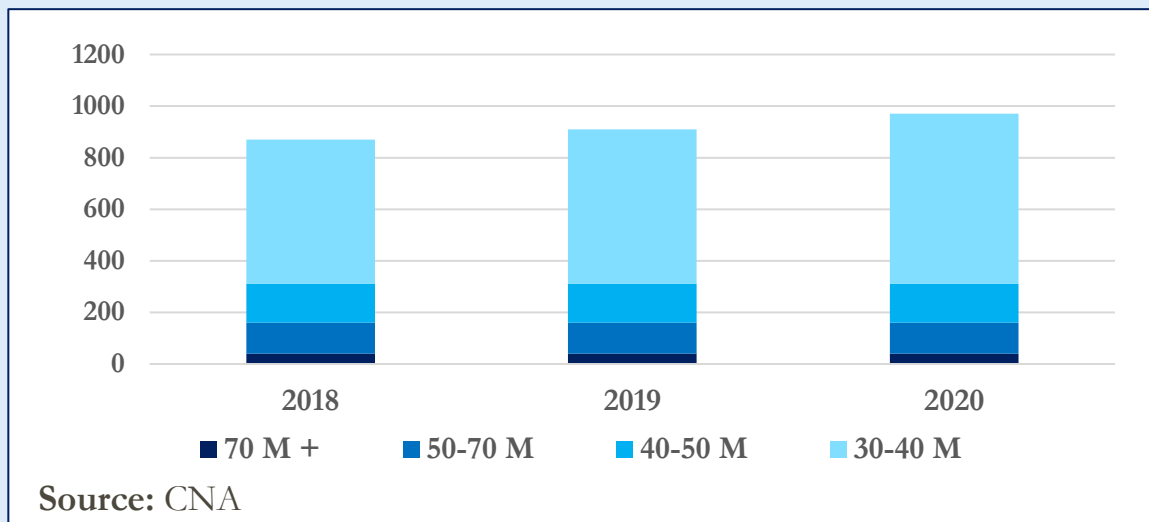
Uit dat onderzoek bleek ook welke -wereldwijd- de meest ideale gebieden zijn voor Refit. Italië staat hierbij op de 3e plaats met een aandeel van 11,10%, gevolgd door Nederland met 10,7%; en voorafgegaan door Noord en Zuid-Amerika met gezamenlijk 28,3% en de Rest van Europa met 35,7%.

De belangrijkste factoren voor de groei van de Refit & Repair markt zijn ongetwijfeld de volgende:

- De groei van de wereldvloot, gecombineerd met de stijgende leeftijd van de boten
- Het aanzienlijke percentage boten dat vrijwel exclusief in de wateren van de Middellandse Zee gelegen is, deze verkiest als “Home Port” en zo logischerwijs profiteert van het aanbod van lokale assistentie
- Het grote aanbod van Refit & Repair werven dat zich in het Middellandse Zeegebied bevindt: maar liefst 49% van alle Refit-werven is hier gevestigd is.

Daarnaast spelen uiteraard ook factoren mee als de uitzonderlijke toename van de lengte van de jachten en de daarmee gepaard gaande hoogwaardige technologie aan boord, die leiden tot een sterkere vraag naar kwaliteit en aandacht bij de eigenaren en diensgevolge tot een hogere waarde van de Refit opdrachten. Bovendien worden er met grotere regelmaat onderhoudswerkzaamheden gepland door de yacht management bedrijven, die zich in toenemende mate bezighouden met het beheer van de jachten in samenspraak met de commandanten. Tenslotte is er een aanhoudende trend bij veel eigenaren die eerder investeren in kostbare opknap- en verbouwingswerkzaamheden van hun eigen jacht, dan in de aanschaf van een nieuw jacht.

Hoe sterk het potentieel is van de Refit & Repair business op wereldniveau, is af te lezen uit de onderstaande projectie in eenheden, op basis van de bestaande vloot van grote jachten, van haar samenstelling en haar groeiverwachtingen:

De waarde van de Italiaanse Refit & Repair markt lag in 2017 op ruim 217 miljoen euro (een stijging van 2,5% t.o.v. 2016) en betreft 8% van de totale nautische sector in Italië.

51% hiervan betrof Refit & Repair op boten van Italiaanse makelij en 49% op buitenlandse boten (21% EU en 79% buiten de EU).

De grote Italiaanse jachtbouwers hebben bijna allemaal een eigen Refit-werf.

IV. Key Players

In volgorde van hun vermelding in het Global Order Book 2018, volgt hieronder een beschrijving van de belangrijkste spelers in Italië op het gebied van super- en megajachtbouw. Daarnaast worden andere werven besproken die belangrijk zijn voor het Italiaanse speelveld.

Azimut-Benetti

Azimut-Benetti is met een omzet van 710 miljoen euro de grootste jachtbouwgroep ter wereld die in privéhanden is. De grootste aandeelhouder met een absoluut meerderheidsbelang van 88% is al 40 jaar lang de oprichter, Paolo Vitelli.

De Gruppo Azimut-Benetti opereert en produceert vanuit 6 werven verspreid over Italië en 1 in Brazilië. Het betreft de werven van Benetti in Viareggio, Livorno en Fano, en die van Azimut in Avigliano, Viareggio en Savona en in Itajaí, Brazilië. De twee merken Azimut en Benetti bieden een zeer breed assortiment met ruim 40 verschillende modellen van jachten.

De groep neemt bovendien al jaren de eerste plaats in op de wereldranglijst van het Global Order Book, dat jaarlijks opgesteld wordt door het Amerikaanse vakblad ShowBoats International.

De Gruppo Azimut-Benetti concentreert zich vooral op het ontwerp en de productie van luxe jachten en megajachten. De structuur van het bedrijf bestaat uit 3 businessunit:

AZIMUT | BENETTI

Azimut Yachts voor de bouw van planing en semi-displacement jachten met een lengte van 10-40 meter, met 3 werven in Toscane en Ligurië en 1 in Brazilië;

Benetti voor de bouw van semi-planing en displacement megajachten tot 100 meter lengte, met 3 werven: twee in Toscane en een in de Marken;

Yachtique voor brokerage & charter middels Fraser Yachts; Yacht management; Refit & Repair middels Lusben; financiële dienstverlening en ten slotte het beheer van eigen jachthavens.

Azimut-Benetti heeft al jarenlang een sterke focus op technologisch onderzoek met het doel voortdurend innovatie en bedrijfsprocessen te ontwikkelen. In de afgelopen 10 jaar is een groot deel van de nettowinst geherinvesteerd in de groep, met een investeringswaarde van 500 miljoen euro. Voor de komende 3 jaar voorziet het bedrijf een investering in R&D, productontwikkeling en

de implementering van productieprocessen voor een bedrag van 100 miljoen euro, +15% t.o.v. van de afgelopen 3 jaar.

Op dit moment is Azimut-Benetti met 3 investeringsprojecten bezig voor het lichter maken van de structuur van zijn boten, de verhoging van hydrodynamische efficiëntie, het terugbrengen van vibratie en de ontwikkeling van nieuwe aangroeiwerende verven. Daarnaast is Azimut-Benetti technische samenwerkingsverbanden aangegaan zoals de recente samenwerking tussen Benetti en Rolls Royce voor het ontwerp van een innovatief aandrijfsysteem in koolstofvezels. Sinds 2000 heeft de Groep al jachten op de markt gebracht met een hybride aandrijfsysteem.

Ferretti

Ferretti Group is wereldleider in het ontwerp en de bouw van motor- en plezierjachten. Tot de groep behoren prestigieuze merken zoals Ferretti Yachts, Riva, Pershing, Itama, Mochi Craft, CRN en Custom Line.

Ferretti bouwt een breed assortiment aan

boten: van flybridge, runabout, open, coupé en lobster boten, tot mega-jachten.

In 2012 kwam het toen bijna failliete Ferretti in Chinese handen dankzij een investering van 374 miljoen euro door de Shandong Heavy Industry Group (Shig). Deze groep heeft vandaag de dag 86,8% van de aandelen in bezit, terwijl de resterende 13,2% in handen zijn van Piero Ferrari, zoon van Enzo Ferrari, de oprichter van Ferrari.

Onder leiding van de nieuwe president van de Ferretti Group, Tan Xuguang, en de CEO Alberto Galassi, heeft de Ferretti Group een nieuwe impuls gegeven aan het 'Made in Italy' van hoge kwaliteit door het inrichten van moderne productiecentra die industriële efficiëntie combineren met handwerk en vakmanschap.

Na de verliesjaren 2014 en 2015 is de groep weer winst gaan maken: 14,3 miljoen euro in 2016 en 16,5 miljoen euro in 2017 met een groei van +15%. De omzet groeide in 2017 met +10% t.o.v. 2016, tot 344 miljoen euro.

Gruppo Ferretti is bovendien bezig zijn interne processen te reorganiseren in het licht van de mogelijkheden die het nationale plan *Industria 4.0* biedt, en is sterk gericht op de ontwikkeling van o.a. domoticatechnologiën in het ontwerp van de jachten.

Sanlorenzo

De Sanlorenzo werf bouwt sinds 1958 motorjachten van hoge kwaliteit. Het is een 'pareltje' binnen de jachtbouwindustrie die slechts enkele made-to-measure boten per jaar bouwt. Ieder jacht is ontworpen en gebouwd volgens de specifieke aanwijzingen, stijl en wensen van de eigenaar. Het hoofdkantoor en een van de drie werven van Sanlorenzo ligt in Ameglia (Ligurië). Daarnaast heeft het een werf in La Spezia waar ook

de bouw van superjachten plaatsvindt en een derde werf in Viareggio. In de afgelopen 50 jaar heeft Sanlorenzo ruim 600 jachten gebouwd en verkocht en de laatste 8 jaar is de werf gestaag opgeklommen in de ranglijst van het Global Order Book, waar het in 2018 op de derde plaats staat. Sanlorenzo was de eerste werf die in 2016 een omzet behaalde die weer boven die van het crisisjaar 2008 uitkwam: 314 miljoen euro met een stijging van 42% t.o.v. 2015. Sanlorenzo investeerde de afgelopen 2 jaar 60 miljoen euro voor uitbreiding van haar productiecapaciteit: 20 miljoen voor het ontwerp van 8 nieuwe modellen, 40 miljoen voor de uitbreiding van de twee werven in Ameglia en La Spezia. In 2016 werden 28 jachten en 5 superjachten verkocht.

The Italian Sea Group

The Italian Sea Group met hoofdkantoor in Marina di Carrara is een conglomeraat van bekende *Made in Italy* jacht- en scheepsbouwers die, sinds 1942, gezamenlijk 575 jachten hebben afgeleverd. Tot de groep behoren de volgende merken:

THE ITALIAN SEA GROUP

- Admiral: luxe jachten tot 90 meter
- Admiral Sail: luxe zeiljachten
- Tecnomar: open motorboten van 18-45 meter
- NCA: kleine cruise- en passagiersboten tot 200 meter lengte
- NCA Refit: refit & repair van schepen en jachten
- Celi 1920: een van de belangrijkste interieurbouwers van Italië.

Overmarine Group

Met hoofdkantoor in Viareggio, bouwt de Overmarine Group open en displacement power superjachten onder de merken Mangusta en Mangusta Oceanco. De productlijnen variëren van 22 tot 65 meter

Baglietto

Vanuit thuisbasis La Spezia bouwt Baglietto aluminium en stalen custom superjachten, zowel semi-displacement als full-displacement tot 60 meter lengte. Op de werf van La Spezia vinden ook service en refit werkzaamheden plaats voor megajachten tot 120 meter. Baglietto is eigendom van de Gavio Group, een belangrijke groep voor grote infrastructurele projecten, vooral snelwegen.

Tot de Gavio Group behoort ook de werf **CCN Cerri Cantieri Navali** in Avenza, waar Flyingsport motorboten worden gebouwd tot 35 meter lengte.

Perini Navi

Met hoofdkantoor in Viareggio en een werf in Turkije voor de bouw van metalen hullen, bouwt Perini Navi luxe race- en cruising zeiljachten van 40 tot 60 meter lengte. De zeiljachtenwerf is onderdeel van de Perini Navi Group waartoe ook **Picchiotti** in La Spezia behoort, bekend om zijn Vitruvius series van grote luxe motorjachten. Perini Navi levert ook brokerage- en refit-diensten aan zijn klanten.

Fincantieri Yachts

Als een van de grootste groepen ter wereld voor de bouw van cruiseschepen en militaire schepen, past Fincantieri zijn lange technologische ervaring toe op de bouw, service en refit van een aantal van de grootste megajachten ter wereld.

Fincantieri Yachts is gespecialiseerd in megajachten met een lengte tussen de 60 en 90 meter die vallen onder de SOLAS-classificering voor veiligheid. De jachtwerf in Muggiano bij La Spezia heeft een eigen Yacht Design Centre, terwijl in Trieste een Special Projects werf is gelegen voor de bouw van volledig custom megajachten.

Cantieri delle Marche

Met thuisbasis in Ancona aan de Adriatische kust bouwt Cantiere delle Marche long-range luxe jachten en superjachten van 26 tot 35 meter. Cantiere delle Marche (CDM) werd opgericht in 2011 door een groep veterane scheepsbouwers, waaronder leden van de

Cecchini familie, internationaal marktleiders in de bouw van gas- en chemicaliën tankerscheperen en ander commerciële schepen. De werf is ook verbonden aan **Costruzioni e Progettazioni Navali (CPN)**, dat gespecialiseerd is in metalen outfitting van jachten en vrachtschepen, en de jachtinterieurbouwer **Maurizio Gasparroni**.

Cantiere delle Marche levert design- en engineeringdiensten, hout en metaalbewerking, luxe jachtbouw, verkoop en after sales service.

CANTIERE DELLE MARCHE

Cantiere delle Marche staat ook bekend om de ontwikkeling van Explorer Jachten, voor het bevaren van verafgelegen en soms extreme wateren, zoals de Noordpool of de zoutmeren in Bolivia. In een paar jaar heeft de werf een zeer belangrijke plaats ingenomen in dit marktsegment met een aandeel van boven de 50% van de wereldproductie. Het meest recente project van Cantiere delle Marche

dat momenteel in aanbouw is en in 2018 moet worden opgeleverd, is de 'K42', een Explorer Jacht van 42 meter in staal en aluminium met de eigenschappen van de "light ice class" voor het bevaren van de meest verafgelegen zeeën.

Rossinavi

Deze luxe jachtbouwer uit Viareggio is gespecialiseerd in stalen en aluminium superjachten tussen de 28 en 65 meter. Alle boten worden custom gebouwd.

Palumbo Yacht

De Palumbo Shipyard in Napels is sinds 1967 gespecialiseerd in de reparatie en conversie van vracht- en passagiersschepen en de bouw van stalen hullen. In de loop der jaren heeft het familiebedrijf Palumbo haar faciliteiten uitgebreid met nog 5 werven, in Ancona, Messina, Malta, Marseille en Tenerife.

In 2011 kwam Palumbo uit met de eerste nieuwbouw van motorjachten van 30 – 50 meter, onder het merk Columbus.

In 2016 kocht Palumbo de toen bijna failliete superjachtwerf **ISA Yachts** in Ancona op. Vanuit die werf voert de Palumbo Group ook refit werkzaamheden uit aan superjachten. Daarnaast heeft Palumbo in 2017 aandelen gekocht in de Mondomarine werf in Savona en voert nu ook van daaruit refitwerkzaamheden uit aan superjachten, onder de naam Palumbo Superyachts Refit.

ISA Yachts

Isa Yachts startte met jachtbouw in Ancona in 2001. Het is gespecialiseerd in aluminium en stalen semi-displacement jachten van 40 – 70 meter lengte.

Andere belangrijke jachtwerven zijn

VSY bekend om zijn “Total Eco-Yachts”.

Eurocraft Cantieri Navali

Custom luxe jachten van 35.5 tot 60 meter, in aluminium, staal en composieten.

CBI Navi

Gevestigd in Viareggio sinds 1984, bouwt CBI Navi custom semi-displacement en displacement superjachten in aluminium en staal, met een lengte van 24 tot 80 meter. De werf biedt ook engineering, refit, after sales service, jachtmanagement en opslag aan.

CBI Navi werd in 2005 opgenomen in de **FIPA Group**, waartoe ook de volgende andere bekende merken behoren: **Maiores** (luxe customjachten van 20-50 meter), **AB Yachts** (waterjet propulsion cruisers) en **Intermare** (stalen en metalen under- en superstructure bouw).

De FIPA Group werkt ook mee aan de inrichting van militaire schepen zoals patrouilleboten, het onderhoud en de refit van politieboten en de afbouw van passagiers- en vissersboten.

Tankoa

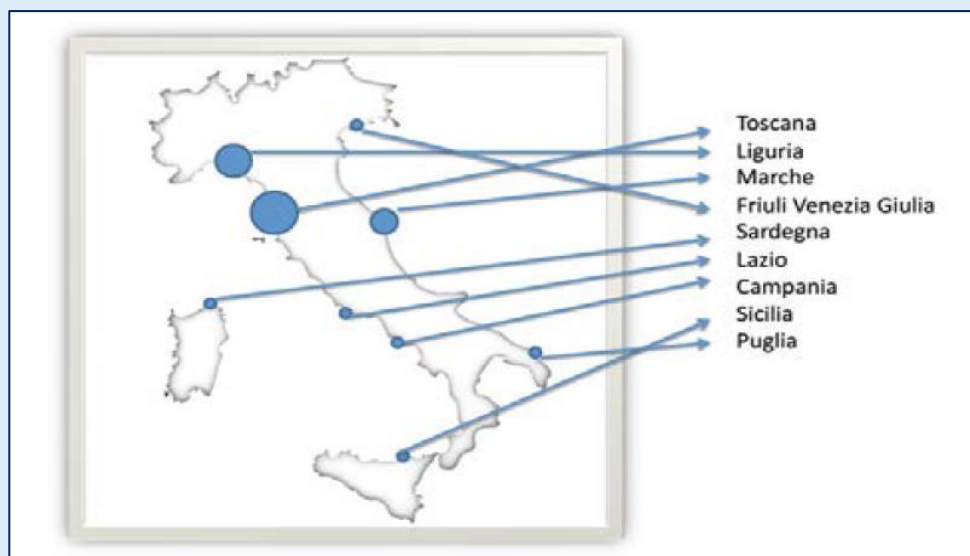
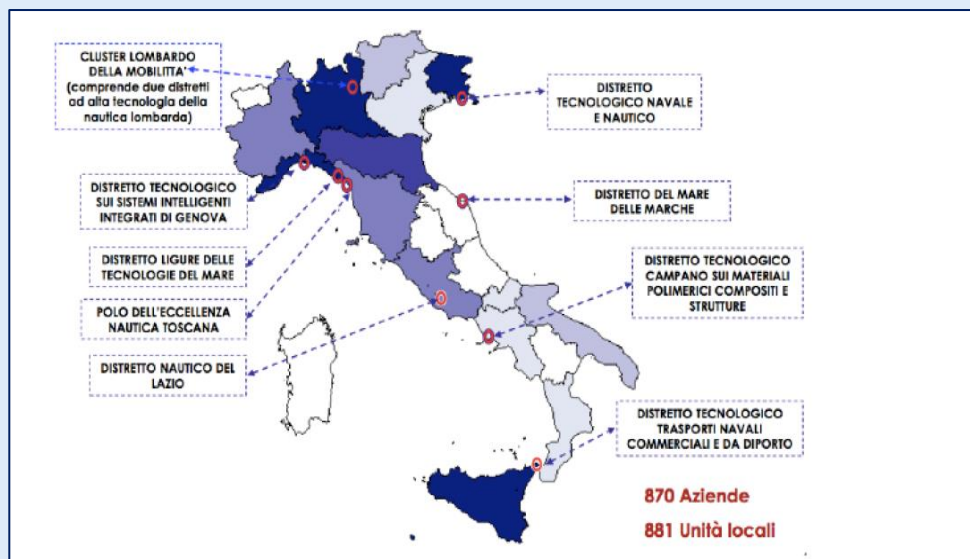
Tankoa Yachts S.p.A. is een Italiaanse bouwer van stalen en aluminium luxe megajachten van 40 tot 100 meter lengte. Tankoa opereert vanuit haar werf in Genua, en bouwt 1 schip per jaar.

V. Jachtbouw Districten

Het betreft hier clusters van bedrijven met een homogene productie en een hoge concentratiegraad van toeleveringsbedrijven die onderling verbonden zijn en uitblinken op het gebied van productie, technologie, vakmanschap en commercie. Een recente studie uitgevoerd door NAVIGO geeft aan dat dit soort districten een sterke groei doormaken, maar dat nog weinige daadwerkelijk ook de stap hebben gezet om een formeel samenwerkingscontract aan te gaan. Het betreft in totaal 9 districten, met specialisaties die uiteenlopen van geïntegreerde logistiek en scheepstransport tot scheepsbouw en luxe jachtbouw.

De belangrijkste technologieclusters, waar jachtbouw een eeuwenlange traditie kent, zijn Toscane, Ligurië en De Marken. Maar ook Puglia (Apulië) en Trieste (Friuli Venezia Giulia) zijn vermeldenswaard.

Distretto tecnologico per la nautica e la portualità – Toscane

In September 2016 is officieel het “Distretto tecnologico per la nautica e la portualità” opgericht, het technologie district voor jachtbouw en (jacht)havens in Toscane. De drie oprichters zijn NAVIGO (ontstaan in 2007 als eerste service center voor nautische bedrijven in Toscane), samen met Navicelli Pisa Spa en het Consorzio Tecnologico Magona. Tot het district behoren 200 bedrijven, 11 dienstverleners, 20 onderzoekscentra en 39 instellingen voor industrieel onderzoek en technology transfer.

De jachtbouwsector vertegenwoordigt voor de Regio Toscane een van de belangrijkste sectoren van excellentie en internationale uitstraling. De doelstelling van het ‘Distretto tecnologico per la nautica e la portualità’ is het ontwikkelen en stimuleren van innovatie en technologie binnen de hele value chain.

Daartoe behoren technology transfer, digitalisering, proces- en productcertificering, communicatie en management, naast internationalisering, strategische marketing en opleiding.

Distretto ligure delle tecnologie marine – Ligurië

Het Distretto Ligure delle Tecnologie Marine Scrl (DLTM) werd opgericht in 2009 met als doelstelling een ontmoetingspunt te zijn voor vraag en aanbod van wetenschap en technologie voor de scheeps- en jachtbouwsector.

Sindsdien is DLTLM in grootte verdubbeld en richt zich op de integratie van onderzoek en bedrijvigheid op het gebied van:

- scheeps- en jachtwerften;
- defensie en veiligheid;
- controle, veiligheid en sanering van het zeemilieu.

Binnen het Distretto Ligure zijn ruim 3.000 bedrijven werkzaam in de scheepsbouw en ruim 17.000 in de jachtbouw. Hieronder vallen ook de toeleveranciers, producenten van onderdelen en havenbedrijven.

De Marken

Het jachtbouwgebied langs de Adriatische kust van Romagna tot en met de Marken, is niet echt georganiseerd in een District. In dit gebied liggen wel belangrijke super- en megajachtwerften als Ferretti, Cantieri delle Marche en CRN.

Distretto nautico del Friuli Venezia Giulia – Trieste - Ditenave

Het scheeps- en jachtbouw district DITENAVE is opgericht door de aanwezige bedrijven om hun potentieel te ontwikkelen in sectoren met een hoge technologische waarde in een zeer competitief speelveld. De scheepsbouw concentreert zich voornamelijk rondom Fincantieri, die veel werk uitbesteedt aan de talrijke toeleveranciers, vaak MKB, die zo kunnen groeien en zich technologisch en organisatorisch kunnen ontwikkelen. Er zijn ruim 3.000 mensen werkzaam in de scheepsbouw naast 550 toeleveranciers. Daarnaast telt de jachtbouw supply chain nog eens 370 bedrijven met 2.500 mensen die ontwerpen, refitten en andere diensten toeleveren.

Distretto nautico della Puglia – Apulië

Puglia ofwel Apulië wordt gekenmerkt door haar strategische ligging als brug tussen het Oosten, de Balkan en het Westen. De regio heeft een 865 km lange kustlijn, 3 belangrijke zeehavens (Bari, Brindisi en Taranto), 6 kleinere zeehavens en 64 toeristische marina's met 10.000 ligplaatsen. Dit alles heeft Apulië gemaakt tot een natuurlijk jacht- en scheepsbouw gebied.

Het 'Distretto della Nautica della Puglia', opgericht in 2010, groepeerde 108 bedrijven, die samenwerken met universiteiten, onderzoekscentra en regionale overheden voor de ontwikkeling van de sector, vooral op het gebied van internationalisering.

VI. De rol van de Italiaanse Overheid

De Italiaanse overheid heeft altijd bijzondere aandacht gehad voor de nautische sector en in het bijzonder voor de jachtbouw, vanwege de relevante bijdrage aan het BNP, de ruime werkgelegenheid binnen deze sector, de sterke export en de natuurlijke drang naar innovatie. Ook de regionale overheden in de jachtbouwgebieden hebben veel aan stimulering van het 'Made in Italy' gedaan, bijvoorbeeld tijdens internationale boot shows.

Voor de zgn. CTN, Cluster Tecnologi Nazionali, ofwel Nationale Technologie Clusters, zijn door de Italiaanse overheid als instrument ingezet voor de bevordering van het 'Made in Italy'.

Het Nationale Onderzoeksplan 2015-2020 voorzorg in de groei van 12 CTN's die de rol krijgen van technisch consultant en vertegenwoordiger van het 'Made in Italy' naar de buitenwereld toe. Daarnaast moeten zij een netwerk van relaties opbouwen tussen de verschillende spelers in hun gebied ter bevordering van synergie en daarmee een eenduidige stem van hun specialisatie naar de regering toe worden.

Op 30 november 2017 werd officieel de laatste ontbrekende CTN gelanceerd, CTN BIG (Cluster Tecnologico Nazionale Blue Italian Growth) voor alles wat met de economie van de zee te maken heeft. Het wordt het verzamelpunt van onderzoek, innovatie en opleiding op het gebied van duurzame ontwikkeling: van blauwe biotechnologie tot visvangst en van jacht- en scheepsbouw tot robotica. Tenslotte besteedt het Cluster bijzondere aandacht aan het thema van de zee-beroepen en hun specialistische opleidingen.

In het CTN Blue Italian Growth nemen ruim 130 spelers deel: alle onderzoekscentra, bijna de helft van alle universiteiten, veel lokale samenwerkingsverbanden (cluster, districten etc.) en tientallen vooraanstaande bedrijven uit de verschillende interessevelden.

Op 12 december 2017 werd aan de Regering de nieuwe Code van de Pleziervaart (Codice della Nautica) gepresenteerd voor o.a. de branchevereniging UCINA. In deze Code zijn de nieuwe regels opgenomen die het de gebruiker makkelijker maken te voldoen aan de bureaucratische regels in de sector, die de ontwikkeling van jachtbouw en refit bevorderen, die opheldering geven aan een aantal aspecten van leasing en die tenslotte het 'Made in Italy' meer competitief maken. Tevens werd op die dag een Manifest aangeboden aan de kandidaat partijleiders voor de verkiezingen van 4 maart 2018, waarin wordt gepleit dat de nieuwe regering zich zal inzetten voor het bevorderen van de sector jachtbouw, zoals dat tot nu toe door voorgaande regeringen is gedaan.

Tenslotte neemt in Italië het zogenaamde nationale plan *Industria 4.0* een steeds belangrijkere plaats in. Met dit plan wil het Ministerie van Economische Ontwikkeling bedrijven klaar maken voor de toekomst. Hiervoor is voor de periode 2017-2020 een investeringsbedrag vrijgemaakt van 20 miljard euro. Hierbij moet gedacht worden aan Smart Factory, het optimaliseren van productie- en

organisatieprocessen, digitalisering en innovatie. Voor de jachtbouw in het bijzonder betekent dit o.a. de ontwikkeling en toepassing van nieuwe materialen, het toepassen van robotica en mechatronica, ontwikkeling van nieuwe technologieën voor het minder belasten van het zeemilieu, de digitalisering van bijvoorbeeld jachtregistraties en een gestructureerde samenwerking tussen toeleveranciers.

Italië staat ongetwijfeld in de sector Jachtbouw bekend om haar excellentie in vakmanschap, technologische kwaliteit en design, en telt ook een groot aantal excellente toeleveranciers van accessoires en componenten. Echter veel werven, op een handjevol grote na, en vooral veel toeleveranciers, zijn nog niet ingericht met efficiënte procestechnieken en zijn eerder geneigd projectmatig te werken in plaats van met een geïndustrialiseerde organisatiestructuur. Italië dreigt hierdoor haar gunstige concurrentiepositie te verliezen. Ongetwijfeld zijn hun Nederlandse en Duitse concurrenten hiertoe beter in staat.

VII. Beurzen en Shows

Versilia Yachting Rendezvous

Een groot evenement in het voorjaar in Viareggio, en het eerste in de lange reeks beurzen en shows die gedurende het jaar worden gehouden in Europa. Een exclusief evenement, voorbehouden voor de top van de Italiaanse Jachtbouwindustrie, en opgezet door Nautica Italiana, een nieuwe brancheorganisatie als tegenpool van de traditionele UCINA. De volgende (en tweede) editie zal worden gehouden in Viareggio van 10 tot en met 13 mei 2018.

Yare

YARE (Yachting Aftersales en Refit Experience) in Viareggio, van 18 tot en met 21 april 2018. Nu in haar zevende editie, is YARE vandaag, in alle opzichten, het meest originele internationale zakelijke evenement gewijd aan de Aftersales markt: een ontmoetingspunt tussen bedrijven en commandanten. Yare wordt georganiseerd en bevorderd door NAVIGO, Service Center voor innovatie en ontwikkeling van de jachtbouwindustrie in Viareggio.

Seatec & Compotec

16e editie van de enige Beurs in Italië en zuid-Europa voor technologie, componenten, design en toelevering toegepast op de jachtbouw, georganiseerd door IMM Carrarafiere te Carrara van 5 t/m 7 April 2018.

Genoa International Boat Show

De grootste beurs in de jachtbouwsector in het Middellandse Zee gebied met een compleet aanbod in de vier traditionele gebieden: zeilen, buitenboordmotoren, Powerboat en motorjachten. De 58e editie wordt gehouden te Genua van 20 t/m 25 september 2018.

VIII. Brancheorganisaties

Nautica italiana

Opgericht in september 2015 op initiatief van 25 van de belangrijkste Italiaanse merken in de luxe jachtbouwsector, die unaniem uit de UCINA zijn gestapt, is aangesloten bij Fondazione Altagamma, en telt vandaag de dag 85 leden. De vereniging heeft zich ten doel gesteld om de excellentie te vertegenwoordigen van de gehele nautische industrie, en het *Made in Italy*, de cultuur en de Italiaanse stijl; het organiseert de Versilia Yachting Rendez-vous.

UCINA

Vertegenwoordigt de industrieën en bedrijven in de pleziervaartsector, bevordert de cultuur van de zee en de ontwikkeling van het nautisch toerisme in Italië. UCINA, opgericht in 1970, is onderdeel van de industrievereniging CONFINDUSTRIA. Het opereert op institutioneel niveau als woordvoerder voor de sector richting politieke, sociale en overheidsorganen. UCINA voorziet in de verzameling, uitwerking en verspreiding van gegevens over de trends in de industriële sector en het nautisch toerisme, zowel met betrekking tot de interne markt als de internationale, waarop de Italiaanse productie met succes wordt geëxporteerd. Organiseert jaarlijks de Genoa International Boat Show.

CNA

Het is de nationale Confederatie van ambachten en kleine en middelgrote ondernemingen, die meer dan 60 jaar de belangen vertegenwoordigt en beschermt van micro-, kleine en middelgrote bedrijven die werkzaam zijn in de productie, bouw, diensten, vervoer, handel en Toerisme. Onderdeel van de CNA is de jachtbouw.

Assomarinas

Assomarinas, Italiaanse vereniging van luxe jachthavens, opereert vanaf 1972 als "netwerk" tussen de accommodaties voor pleziervaren langs de Italiaanse kust. Assomarinas versterkt de uitwisseling van informatie en diensten tussen de toeristische havenexploitanten, door de leden bij te staan bij het uitvoeren van hun activiteiten voor een constante verbetering van de aangeboden prestaties. De vereniging promoot nautisch toerisme door deel te nemen aan vele internationale nautische salons en in industrieconventies.

ASSO.N.A.T.

Nationale vereniging van aanlegplaatsen en jachthavens, werd opgericht in 1982 met het oog op de bescherming van de belangen van de bedrijven die zich bezighouden met de bouw of het beheer van de Italiaanse toeristische aanlegplaatsen. Het telt vandaag tientallen Italiaanse jachthavens langs alle kusten van het schiereiland. ASSO. N.A.T. is een onderdeel van Confcommercio en Confturismo.

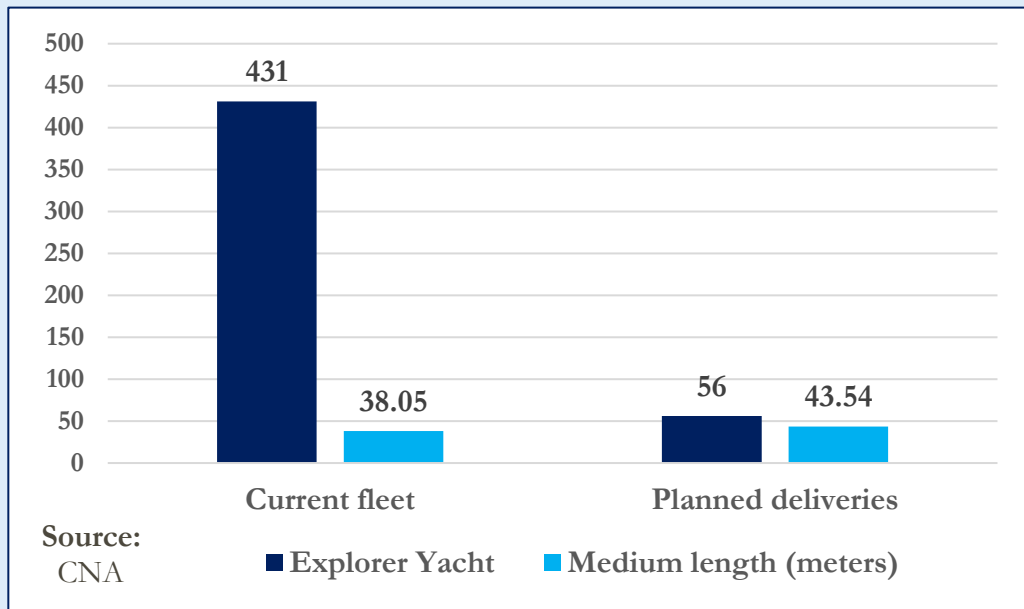
ISYBA

ISYBA, Italiaanse Schip & Yacht Brokers Association, opgericht in 1997, met meer dan 50 geassocieerde bedrijven, is de nationale unitaire vereniging van natuurlijke personen in het bezit van de professionele titel van maritieme bemiddelaar, die werkzaam zijn in zowel de handels- en de recreatieve sectoren. Het doel van de vereniging is de belangen van de categorie maritieme bemiddelaars te behartigen ten opzichte van de autoriteiten en derden, openbare en particuliere organisaties, andere verenigingen en de leden te helpen bij het oplossen van de problemen in verband met hun Activiteiten.

IX. Markt-trends: Explorer Yacht, Green en Digitalisering

Explorer Yachts zijn wellicht geen nieuwe trend te noemen, maar vertegenwoordigen wel een segment dat een toonbeeld is geworden van innovatie en genialiteit. Vooral de laatste jaren heeft een exponentiele groei plaatsgevonden en is de vloot van Explorer Yachts verdrievoudigd. Voor de komende drie jaar is de verwachting dat de wereldmarkt zal toenemen met 56 eenheden, met een gemiddelde lengte van 43,54 meter.

Een andere trend is ongetwijfeld ‘green’ ofwel alle technologie die de milieuvriendelijkheid bevorderen van de steeds groter en complexer wordende jachten.

X. Kansen voor Nederlandse toeleveranciers

De kritische succesfactoren die onderliggend zijn aan het Nationale Plan *Industria 4.0*, zoals hierboven beschreven, en de uitdaging van groene technologieën, bieden tevens kansen voor Nederlandse organisaties en toeleveranciers in de Jachtbouw. Mits zij in know-how overdracht willen investeren en de tijd nemen om in deze sterk specialistische markt hun plek te vinden. Verschillende handelsmissie die in de afgelopen jaren zijn georganiseerd hebben bewezen dat er voor Nederlandse technologieën en know-how een plaats is binnen de Italiaanse sector. Wel moet rekening worden gehouden met langere betaaltermijnen, die bij sommige werven, o.a. Benetti en Fincantieri, kunnen oplopen tot 120 dagen. In sommige gevallen, afhankelijk van het product, kan het verstandig zijn een eigen filiaal te openen om dicht bij de markt te staan en ‘mee te kunnen draaien’ in het Italiaanse systeem van toeleveren en van betalingen. Na de sterke sanering die er tijdens de crisisjaren heeft plaats gevonden, zijn de overgebleven super- en megajachtwerven over het algemeen solide en solvabel, en gewend internationaal te opereren.

Indien een eigen filiaal niet tot de strategische mogelijkheden behoort, is het bevorderlijk in ieder geval met een betrouwbare, goed ingevoerde agent te werken. Er is in de sector jachtbouw een aantal agenten actief die meerdere Nederlandse bedrijven vertegenwoordigen en hun ingangen hebben bij de werven.

Zij zorgen ervoor op de hoogte te zijn van nieuwe aanbestedingsprojecten, in welke fase er toegeleverd moet worden en kunnen soms gunstigere betalingsvoorwaarden bedingen dankzij hun lange band met de buyers.

XI. Nuttige Contacten

KEY PLAYERS

Azimut-Benetti

Tel. +39 058 43821 [Website Link](#)

Ferretti Group

Tel. +39 0543 787511 [Website Link](#)

Sanlorenzo

Tel. +39 0584 38071 [Website Link](#)
E-mail superyacht@sanlorenzoyacht.com

The Italian Sea Group

Tel. +39 0585 5062 [Website Link](#)
E-mail info@admiraltecnomar.com

Overmarine Group

Tel. +39 0584 389364 [Website Link](#)
E-mail info@overmarine.it

Baglietto

Tel. +39 0187 59831 [Website Link](#)
E-mail baglietto@baglietto.com

Perini Navi

Tel. +39 0584 4241 [Website Link](#)
E-mail info@perininavi.it

Fincantieri Yachts

Tel. +39 0187 543280 [Website Link](#)
E-mail fincantieriyachts@fincantieri.it

Cantieri Delle Marche

Tel. +39 071.206705 [Website Link](#)
E-mail info@cantieredellemarche.it

Rossinavi

Tel. +39 0584 38422 [Website Link](#)

E-mail info@rossinavi.it

VSY

Tel. +39 0584 39671 [Website Link](#)

E-mail info@vsy.it

CBI Navi

Tel. +39 0584 38191 [Website Link](#)

E-mail info@cbinavi.com

Tankoa

Tel. +39 010 8991100 [Website Link](#)

Eurocraft Cantieri Navali

Tel. +39 019 2160357 [Website Link](#)

E-mail info@eurocraft.it

BEURZEN EN SHOWS**Versilia Yachting Rendezvous**

Tel. +39 02 4997 6084 [Website Link](#)

E-mail versiliayachting@fieramilano.it

Salone Nautico Internazionale di Genova

Tel. +39 010 5769811 [Website Link](#)

E-mail info@isaloninautici.com

Seatec & Compotec

Tel. +39 0585 787963 [Website Link](#)

E-mail Seatec seatec@carrarafiere.it

E-mail Compotec compotec@carrarafiere.it

YARE

Tel. +39 0584 389731 [Website Link](#)

E-mail info@yarenetworking.com

Nauticsud

[Website Link](#)

E-mail nauticsud@mostraoltremare.it

BRANCHEORGANISATIES

Nautica Italiana

[Website Link](#)

E-mail nauticaitaliana@nauticaitaliana.net

UCINA

Tel. +39 010 5769.811 [Website Link](#)

CNA

Tel.+39 06 441881 [Website Link](#)

E-mail cna@cna.it

Assonautica

Tel. +39 06 47 04239 [Website Link](#)

E-mail sede.nazionale@assonautica.it

Assomarinas

Tel. +39 041 5371397 [Website Link](#)

E-mail info@marinas.it

Asso.N.A.T.

Tel. +39 06 5866345 [Website Link](#)

E-mail info@assonat.com

ISYBA

[Website Link](#)

AMBASSADE

Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden

Tel. +39 06 32286229 [Website link](#)

E-mail rom-ca@minbuza.nl

Consulaat Generaal van het Koninkrijk der Nederlanden

Tel. +39 02 48558428 [Website link](#)

E-mail mil-ca@minbuza.nl

Koninkrijk der Nederlanden

Scheepsbouw Italië

Marktrapport - Maart 2018

Uitgevoerd door Proaxxes

In opdracht van de Nederlandse Ambassade in Rome en het Nederlands Consulaat-Generaal in Milaan

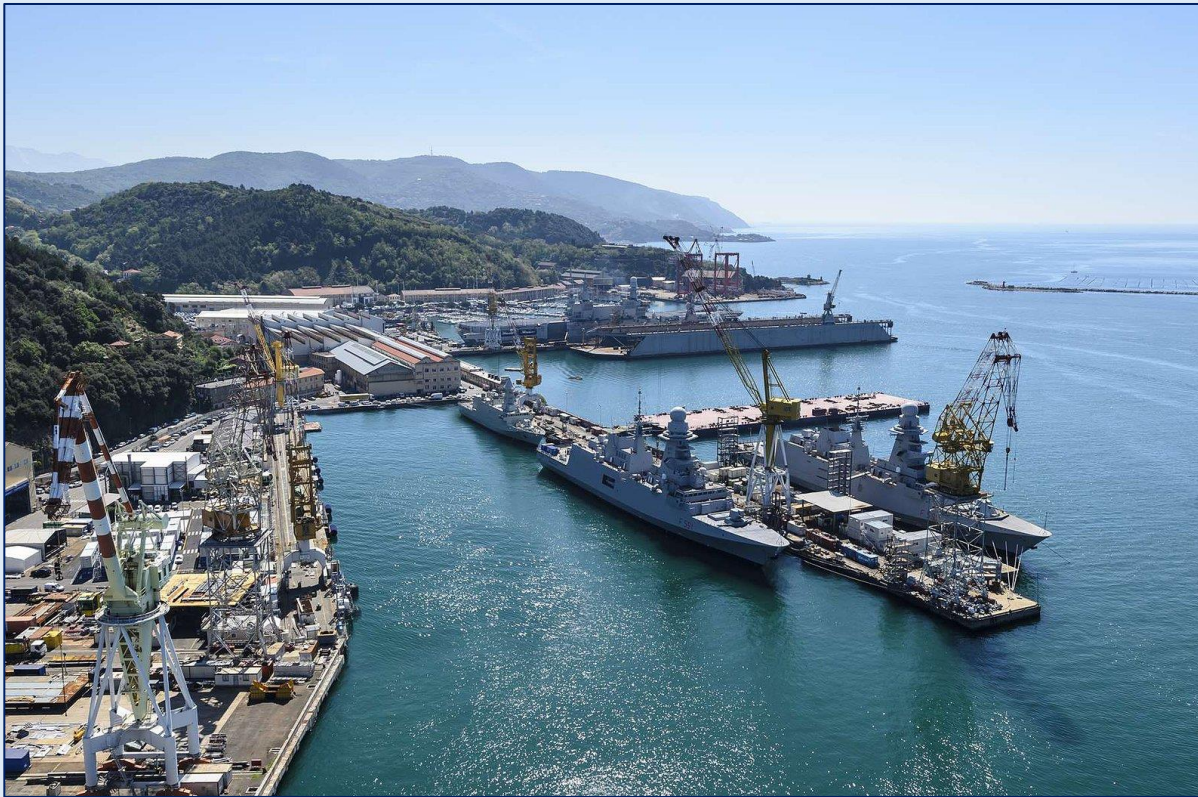
Via Marsilio Ficino 22
50132 Firenze Italy

Tel. +39.055.5000.647
Fax. +39.055.5000.401

cooymans@proaxxes.com
www.proaxxes.com

XII. Introductie

Italië heeft de karakteristieke vorm van een langgerekt schiereiland met een kustlijn van ruim 7.800 km. Het land kent dan ook een zeer lange geschiedenis in de scheepsbouw. Dientengevolge is de business rondom alles wat met zeevaart te maken heeft voor Italië van groot belang, met een waarde van ruim 40 miljard euro en een bijdrage aan het BNP van 2,6%. De industrie die verbonden is aan de sector zeevaart omvat een aantal belangrijke segmenten: op de eerste plaats betreft het uiteraard de werven voor de bouw van vrachtschepen, megajachten en cruiseschepen; gevolgd door de sector high-tech uitrustingen voor schepen, olieplatforms en tenslotte technologieën voor veiligheid en defensieschepen. In dit marktrapport wordt vooral aandacht besteed aan civiele en commerciële scheepsbouw en defensieschepen. Dit zijn sectoren waarin Italië excelleert en wereldwijd een belangrijke positie inneemt.

XIII. Cruiseschepen

De afgelopen jaren is de cruise-industrie letterlijk booming. De Cruise Lines International Association (CLIA), wereldwijd de grootste branchevereniging voor de cruise-industrie, heeft de waarde van de scheepsbouw onlangs in kaart gebracht: Italië behoudt het leiderschap wat betreft de directe bijdrage van de cruisesector aan de economie, met een waarde van 4,5 miljard euro en staat daarmee in Europa op de eerste plaats, gevolgd door Groot-Brittannië en Duitsland. Italië is daarnaast ook dé toonaangevende cruisebestemming in Europa, met gemiddeld zeven miljoen passagiers die jaarlijks de Italiaanse havens aandoen.

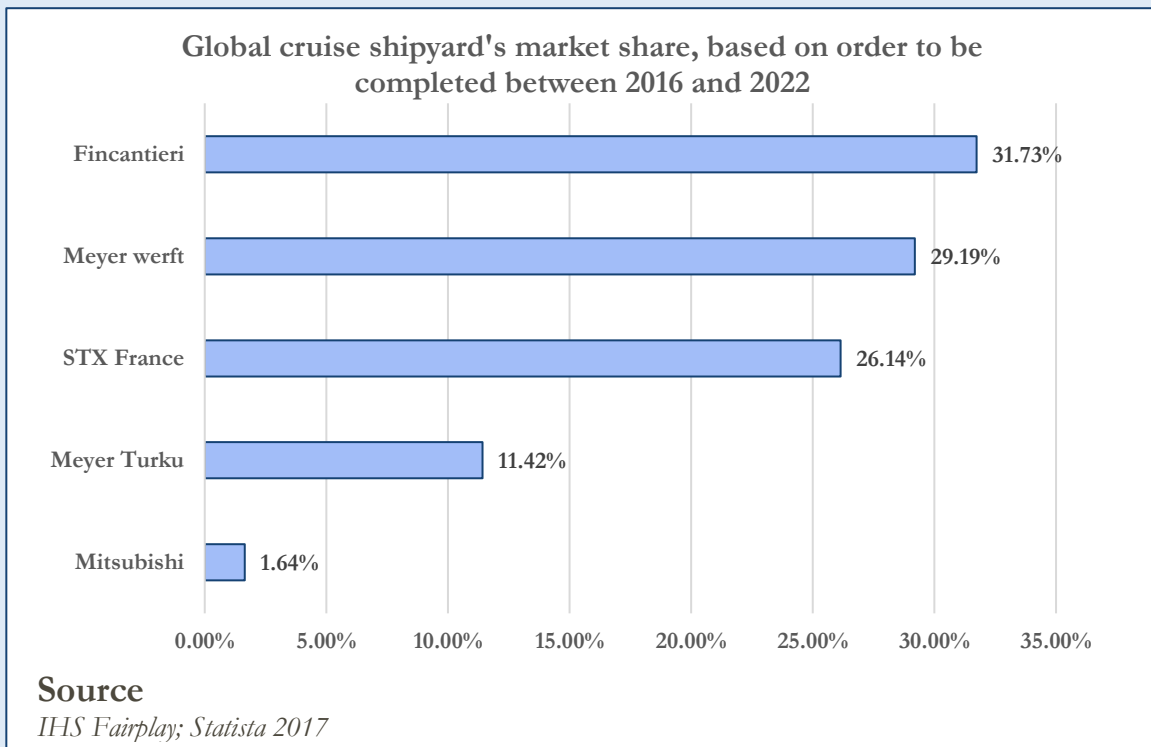
De CLIA heeft in haar jaarlijkse State of the Cruise Industry Outlook ook aangegeven hoe de cruise-industrie in 2017 ervoor stond, wat de verwachtingen zijn voor 2018 en hoe de sector in gestaag tempo blijft doorgroeien: er worden 27,2 miljoen passagiers verwacht in 2018. In 2017 waren dat er 25,8 miljoen en in 2016 24,7 miljoen, met een groei van 20,5% over de afgelopen 5 jaar.

Volgens de statistieken van het vakblad IHS Fairplay bestaat het wereld orderboek momenteel uit 51 nieuwe cruiseschepen (zonder de opties voor orders mee te rekenen) met een totale waarde van 39,4 miljard dollar en 173.250 'lage bedden' (de meeteenheid van de passagierscapaciteit aan boord). De cruise-groep die het meest investeert is het Amerikaanse Carnival (de groep waartoe ook het Italiaanse Costa Crociere behoort) met 16 bestelde schepen, 59.000 bedden en een investeringsbedrag van 11,6 miljard dollar. Op de tweede plaats staat Royal Caribbean International (Noorwegen), 11 schepen, 39.000 bedden en 9,75 miljard dollar), MSC Cruises (Italië, 8 schepen, 37.900 bedden en 7,8 miljard dollar) en Norwegian Cruise Line (5 schepen, 13.800 bedden en 4 miljard dollar). De rest van de groepen die actief zijn op de internationale cruise markt tellen samen 21 schepen, een passagierscapaciteit van 23.550 lage bedden en 6,2 miljard dollar investeringen.

Fincantieri

De Italiaanse scheepswerf Fincantieri is wereldwijd onbetwist marktleider in deze sector. Algemeen Directeur van Fincantieri Giuseppe Bono gaf in maart 2016 aan een nieuwe order binnengehaald te hebben voor de nieuwbouw van 5 cruiseschepen voor Norwegian Cruise Lines met een waarde van 5 miljard euro en werkzaamheden voor de werf tot aan 2025. Hij gaf tevens aan dat er een optie loopt voor nog 2 cruiseschepen. Elk schip zal een bruto tonnage hebben van 140 ton, een lengte van bijna 300 meter en een capaciteit van 3.000 passagiers.

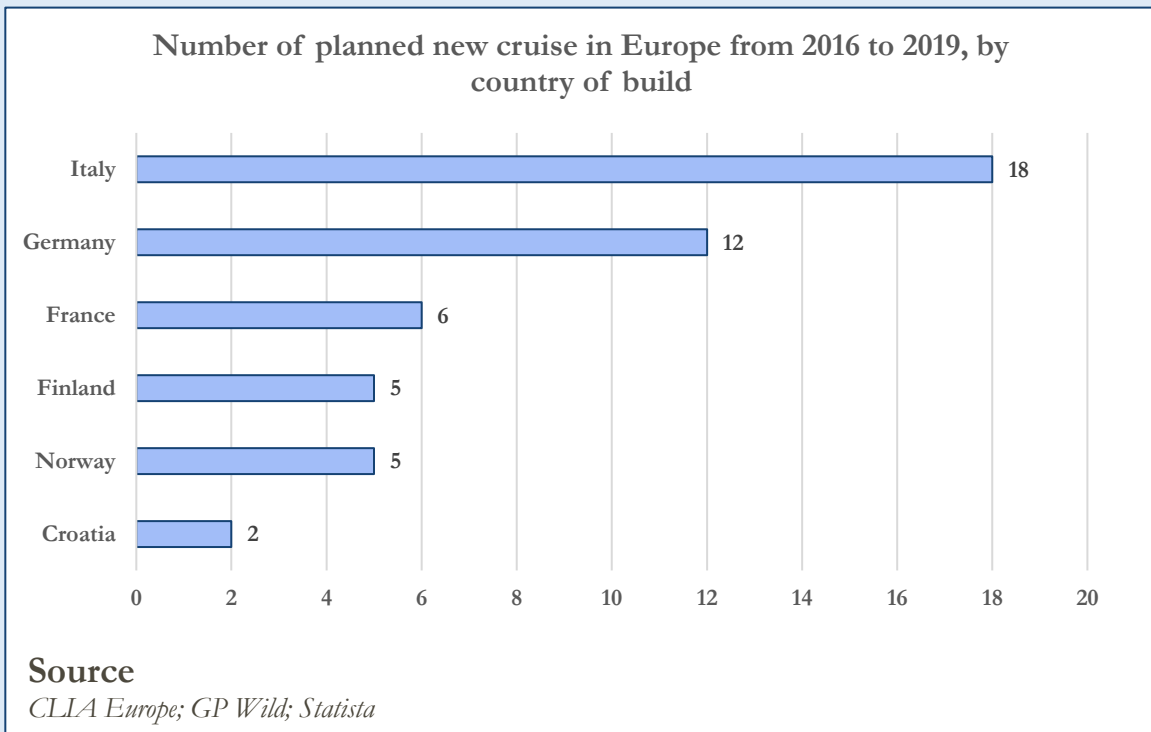
De cruiseschepen zullen tevens van de laatste technologieën voorzien worden zoals 'greentech', voor minder brandstofverbruik en een ander type brandstof dat een lager impact op het milieu zal hebben. Eind 2017 sloten Silversea Cruises en Fincantieri een contract van 310 miljoen euro voor de bouw van een nieuw ultra-luxe cruiseschip voor oplevering in 2020.

De sector ultra-luxe cruiseschepen levert op dit moment de meeste orders op en Fincantieri is zondermeer marktleider in deze nichemarkt.

Fincantieri bouwt op dit moment ook 5 andere cruiseschepen: 2 voor Princess Cruises, 2 voor Costa Asia en 1 voor P&O Cruises Australia, met oplevering tussen 2019 en 2020 en een totale waarde van 3 miljard euro. In 2015 had Fincantieri al eerder opdrachten gekregen van Norwegian Cruise Lines voor een ultra-luxe cruiseschip van 420 miljoen euro voor oplevering in 2020.

In september 2017 heeft Fincantieri nog een opdracht gekregen van de Australische groep Coral Expeditions voor een expeditie cruiseboot voor de zeeën in Azië en de Pacific. Het prototype, de Vard 6 021 Design, zal een lengte krijgen van 93,5 meter, een breedte van 17,2 meter en kan 120 passagiers aan boord hebben.

De bouw zal effectief plaatsvinden in de Vietnamese werf van Fincantieri, Vard Vung Tau, en zal eind 2019 opgeleverd worden. Onderstaande tabel laat zien hoeveel cruiseschepen er gebouwd worden in Europa tussen 2016 en 2019, per land.

T. Mariotti

Naast Fincantieri bouwt ook de werf T. Mariotti ultra-luxe cruiseschepen. In het hoofdstuk Key Players wordt verder ingegaan op deze Italiaanse werf.

XIV. Veerboten

Italië telt enkele van de belangrijkste rederijen van Europa voor het passagiersvervoer tussen het Italiaanse vaste land en de vele eilanden en tussen Italië en haar buurlanden rond de Middellandse Zee. **Grimaldi Lines** in Napels is de grootste aanbieder van passagiers en Ro-Pax lijnen, gevolgd door de Italiaans-Franse groep Corsica Sardinia Ferries, die veerdiensten aanbiedt tussen de Balearen en Frankrijk en tussen Italië en Frankrijk. Andere grote rederijen zijn Moby Lines en Tirrenia. Met een stijging van passagiersaantallen en de opening van diverse nieuwe routes, zijn nieuwe schepen nodig, nieuwe charters en veel restyling om bestaande schepen milieuvriendelijker te maken.

Grimaldi Lines heeft een contract gesloten met **Fincantieri** voor de zgn. ‘jumboisation’ van een aantal bestaande ferries, de *Cruise Roma* en de *Cruise Barcelona*, waarbij de oorspronkelijke capaciteit van de boten wordt opgevoerd tot respectievelijk 3.000 en 3.500 passagiers. Bovendien worden er batterijen aangebracht die, wanneer de schepen aangemeerd liggen in de haven, ervoor zorgen dat de motoren niet stationair hoeven te draaien en dus een verminderde CO₂-uitstoot opleveren. De totale investering bedraagt 60 miljoen euro.

Naast Fincantieri is **Intermarine** in Sarzana actief op de Italiaanse markt als bouwer van veerboten en draagvleugelboten. Daarnaast is de Chinese scheepsbouwindustrie een geduchte concurrent geworden. Grimaldi Lines zelf kocht recent een aantal semi-cruise veerboten van een Chinese werf en ook de belangrijke rederij Gianluigi Aponte Group, eigenaar van onder ander MSC, heeft naar zeggen een samenwerkingsverband ondertekend met de Chinese werf Guangzhou Shipyard voor het ontwerp en de bouw van vier nieuwe ferries met een capaciteit van 2.500 passagiers en 3.500 lengtemeters voor vracht, met een aankoopwaarde van 110 miljoen euro elk.

XV. Militaire Schepen

Deze sector is onderverdeeld in zes segmenten.

Naam	Funcite
Vliegdekschepen	Vliegoperaties, luchtmacht projectie en dual use operaties voor rampenhulp
Korvetten	Snelle boten voor kustdefensie, zee patrouille, opsporings- en reddingsacties
Torpedojagers	Andere defensieschepen in multi threats omgevingen
Fregatten	Multi-missie schepen anti-oppervlak en anti-onderzeeër oorlogvoering
Patrouilleboten	Kustmissies, zee patrouille, opsporings- en reddingsacties, anti-vervuiling en visserijcontrole
Onderzeeërs	Onafhankelijke voortstuwing (AIP air-independent propulsion); eenheid voor surveillance en open zee operaties

Op de binnenlandse markt is **Fincantieri** marktleider voor militaire schepen boven de 45 meter. Het is de enige leverancier van de Italiaanse Marine, die budget heeft vrijgemaakt voor de noodzakelijke modernisering van haar vloot.

Daarnaast zijn er verschillende Italiaanse werven voor de bouw van militaire schepen van kortere lengte, zoals Intermarine, Effebe, Cantieri Navale Vittoria, Ferretti e Baglietto, die hierna beschreven worden in het hoofdstuk Key Players

Fincantieri binnen de Marine markt

Fincantieri is een van de belangrijkste werven ter wereld en staat op nummer 1 als het gaat om diversificatie en innovatie. Binnen de sector Defensie staat Fincantieri in Italië op de eerste plaats, als enige leverancier aan de Italiaanse Marine. Daarnaast is het een van de belangrijkste leveranciers aan de US Navy en US Coast Guard met middelgrote defensieschepen. In 2016 sloot Fincantieri een groot contract van bijna 4 miljard euro met de Marine van Qatar. Ook binnen Europa is Fincantieri's positie recent versterkt door de acquisitie van 50% van de aandelen van de Franse staatswerf STX op 5 februari 2018. Het contract tussen Fincantieri en STX legt de basis voor het creëren van de zgn. 'Gigant van de Zee', waarmee de Italiaanse kranten Fincantieri al betitelden. Ook STX is actief zowel in de bouw van cruiseschepen als van defensieschepen. In Juni 2016 werd een overeenkomst ondertekend in Rome tussen Fincantieri en de Marine van Qatar voor de productie en levering van zeven defensieschepen, met oplevering in 2024 en een investeringsbedrag van 3,8 miljard euro. De schepen zullen volledig worden gebouwd in Italië, op de werven van Muggiano (La Spezia) en Riva Trigoso (Genua). Minister van Defensie Roberta Pinotti verklaarde dat deze maxi-order niet alleen werk oplevert door de bouw zelf, maar dat ook een contract is getekend voor 15 jaar lange assistentie. Daarnaast zullen door Selex Es, gevestigd in Genua en onderdeel van de Leonardo Group (aerospace en defensiespecialist), wapensystemen, radars en sensoren worden geleverd. Leonardo is verantwoordelijk voor de geïntegreerde levering van het gevechtssysteem van de nieuwe marine-eenheden. Naast de industriële overeenkomst is er ook opleiding nodig van het personeel van de Marine in Qatar. Concurrent voor het contract met de Marine van Qatar was de Franse groep Dcns, wiens bod afgewezen is.

Tijdens de Idex-Navdex 2017 (de wereldbeurs op het gebied van Defensie en Veiligheid) te Abu Dhabi heeft Fincantieri aangekondigd een alomvattend akkoord te hebben afgesloten met Ferretti Security and Defense (FSD), onderdeel van de Italiaanse Ferretti Group dat motorjachten en andere pleziervaartuigen bouwt. Ferretti Security and Defense (FSD) is een nieuwe divisie van de Ferretti groep gespecialiseerd in het ontwerp, de fabricage, de verkoop en de service van defensieplatformen die speciaal worden gebouwd voor klanten in de veiligheids- en defensiesector. De samenwerking tussen de twee bedrijven in de defensiesector is gericht op het ontwikkelen van industriële en commerciële synergiën in hun respectievelijke sectoren, zowel nationaal als internationaal.

Ook in Australië is Fincantieri leverancier van de nationale overheid en de marine. Het betreft de levering van 9 'next generation' fregatten voor de Royal Australian Navy (RAN) met een waarde van ongeveer 35 miljard Australische dollar, een van de belangrijkste investeringsprogramma's van militaire oppervlakteschepen ter wereld.

Een andere militaire order heeft betrekking op de bouw van het **eerste multifunctionele offshore patrouillevaartuig**. Deze order maakt deel uit van de vernieuwing van de operationele schepen van de Italiaanse Marine, zoals besloten door de regering en het Parlement. Deze patrouilleboot, de eerste van zeven eenheden, zal worden geleverd in 2021 en is nu in aanbouw op de werf in La Spezia. Het kenmerk van deze klasse van schepen is het hoge niveau van innovatie, waardoor ze flexibel inzetbaar zijn met een hoge graad van efficiëntie. Deze eenheden zijn dual use (militair-civiele bescherming en reddingsacties op zee) en hebben weinig impact op het milieu dankzij geavanceerde technologische en bouwoplossingen, zoals de geavanceerde ondersteunende aandrijfsystemen met lage CO2-uitstoot.

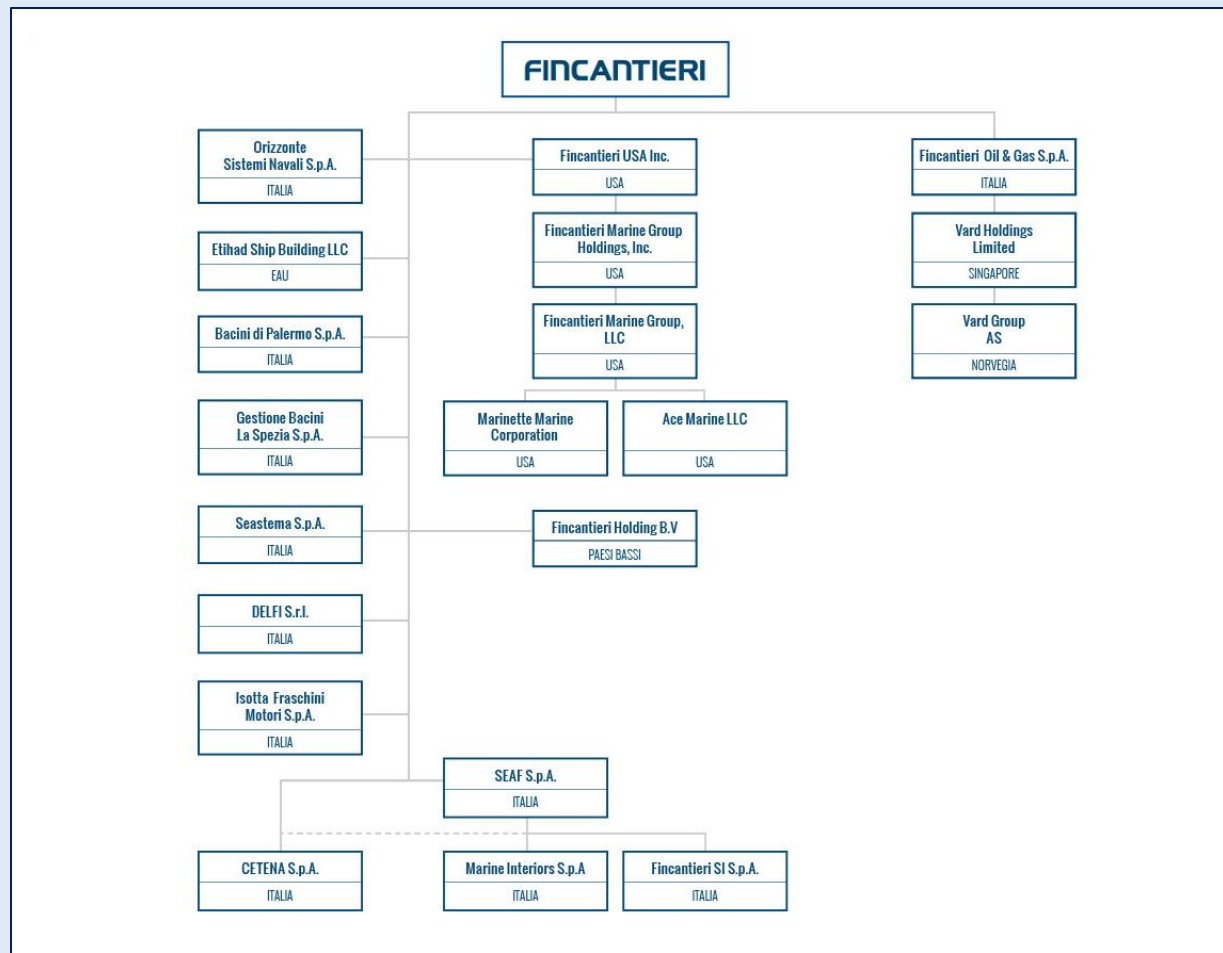
XVI. Key Players

Fincantieri

Fincantieri, genoteerd aan de beurs van Milaan, is een van de grootste scheepsbouwers ter wereld en de enige die internationaal in staat is alle soorten vaartuigen met een hoge complexiteitsgraad te bouwen: van militaire schepen tot patrouilleboten en platformschepen voor de offshore sector, van speciale schepen en veerboten tot megajachten, maar ook scheepsreparaties en refit, productie van systemen en componenten en after sales service. In de bijlage is een uitgebreid document toegevoegd met informatie en cijfers van de groep. In Italië heeft Fincantieri acht werven: Monfalcone, Marghera, Ancona en Genova-Sestri (cruiseschip productie), Muggiano, La Spezia, de scheepswerven van Riva Trigoso in de buurt van Genua, Castellammare di Stabia (veerboten) en Palermo (reparatie en refit van schepen)

The logo for Fincantieri, featuring the company name in a bold, blue, sans-serif font. Below the text is a horizontal bar composed of three segments: a dark blue segment on the left, a medium blue segment in the middle, and a light blue segment on the right.

Belangrijkste bedrijven in de Groep

Baglietto

Deze scheeps- en jachtwerf is historisch gevestigd in La Spezia. Baglietto is gespecialiseerd in de bouw van planing jachten in staal & aluminium variërend tussen 35 en 50 meter en displacement-megajachten boven de 40 meter. De activiteiten omvatten ook hoge kwaliteit schipreparaties en refit diensten. Daarnaast houdt **Baglietto Navy** zich bezig met de bouw van militaire schepen, onder het oorspronkelijke merk Seagull. Op een oppervlakte van 35.000 m² heeft de scheepswerf onlangs een grote verbouwing doorgemaakt met nieuwe productiefaciliteiten en kantoren.

Baglietto is al meer dan 160 jaar verbonden aan de militaire marinebouw, de jachtbouw en de bouw van motorjachten.

Vorig jaar heeft **Baglietto Navy** haar nieuwe project MNI 15 gelanceerd (Mezzo Navale Interforze). Deze boot met een lengte van 15 meter, volledig in aluminium, heeft uitstekende prestatiekenmerken en kan worden gebruikt als kanonship, en schip voor snelle aanvallen, politieacties, patrouilleringen, logistieke en reddingswerkzaamheden.

Cantiere Navale Vittoria

Cantiere Navale Vittoria werd in 1927 opgericht in Adria. Het is een bedrijf dat gespecialiseerd is in de scheepsbouwsector en uitgegroeid tot een internationaal topmerk. De scheepswerf in Adria is een van de toonaangevende Italiaanse producenten van militaire en

paramilitaire vaartuigen en is gespecialiseerd in veiligheidsboten (patrouille, onderscheppers, Search and Rescue (SAR) vaartuigen en landingsvaartuigen). Het bedrijf levert vooral aan de politie en de kustwacht van veel mediterrane landen. De werf heeft in haar geschiedenis 80 SAR-eenheden afgeleverd (boot gewijd aan rampenhulp en reddingswerkzaamheden op zee) aan zowel de Italiaanse autoriteiten, als aan landen als Slovenië, Kroatië, Libië, Malta, Cyprus, Tunesië, Algerije, Rusland en Roemenië die de schepen hebben gebruikt ter bestrijding van illegale immigratie, mensensmokkel, drugshandel, terrorisme of milieubescherming.

In 2016 is de werf Cantiere Navale Vittoria ook in de sector sleepboten gestapt met belangrijke opdrachten uit Rusland en Algerije met een totale waarde van 15 miljoen euro. Voor Rusland dat internationaal bekend staat om de strenge regelgeving en de hoge normen van veiligheid en kwaliteit, bouwt de werf op dit moment een van de schepen die zullen worden gebruikt in operaties voor de ontmanteling van nucleaire onderzeeërs, afgedankt door de Russische Marine. De order heeft een waarde van ongeveer 8 miljoen euro met een levering die naar verwachting eind 2018 zal plaatsvinden.

In Algerije kreeg de Italiaanse werf in Adria een contract voor het Havenbedrijf van Skikda voor de bouw van een haven- en kustsleepboot met een totale waarde van meer dan 7 miljoen euro. Aan de aanbesteding deden 14 scheepswerven mee uit onder meer Frankrijk, Italië, Spanje, Turkije, India, China en Nederland.

Intermarine

Intermarine is een Italiaanse scheepswerf van de familie Colannino, die schepen ontwerpt en bouwt voor defensie en voor commercieel gebruik. Sinds het opgaan van de merken Rodriguez Cantieri Navali S.p.A., Conam en Rodriguez Marine, in de Intermarine groep in 2012, ontwerpt en bouwt

Intermarine naast FRP (glasvezelversterkt plastic) boten (met name militaire) nu ook draagvleugelboten, veerboten, boten voor de defensie, pleziervaartuigen en luxe jachten. Intermarine heeft de capaciteit om schepen tot 70 meter te bouwen van hoofdzakelijk aluminium en composiet als FRP.

Historisch staat Intermarine bekend om de bouw van bijzonder complexe mijnenjagers die zij wereldwijd levert aan o.a. de Marine's van Italië, de Verenigde Staten, Australië, Maleisië, Nigeria, Thailand en Finland.

De productiewaarde van Intermarine bedroeg in 2017 52,9 miljoen euro, bijna een verdubbeling t.o.v. 27,7 miljoen euro in 2016. Het aandeel van militaire schepen hierin bedraagt 49%.

In 2017 is Intermarine begonnen met de bouw van Unpav boten, poli functionele hogesnelheid boten, voor de Special Forces van de Italiaanse Marine. Zij zullen worden ingezet voor de controle op illegaal zeeverkeer, mensenhandel, piraterij en voor evacuatie van mensen uit crisis-gebieden.

Ferretti Security and Defense

Ferretti Security and Defense (FSD) is een nieuwe divisie van de Ferretti groep gespecialiseerd in het ontwerp, de fabricage, de verkoop en de service van defensieplatformen die speciaal worden gebouwd voor klanten in de veiligheids- en defensiesector.

Het uiteindelijke doel van de Groep is uit te groeien tot een van de belangrijkste referentiepunten voor de Marine, kustwacht, politie, defensie en veiligheid in Italië en het buitenland.

Met een traditie van dan 170 jaar en een samenstelling in de Ferretti Group van enkele van de meest prestigieuze merken van de jachtwereld zoals Ferretti Yachts, Pershing, Itama, Mochi Craft en CRN, is Ferretti in staat om al haar expertise in te zetten voor de bouw van defensieschepen van staal of aluminium, uitgerust met geavanceerde technologie en kwaliteit voor institutionele klanten die betrokken zijn bij zoek- en reddingsacties, patrouille- en bewakingsoperaties en misdaad- en terrorismebestrijding.

Zoals eerder aangegeven heeft Ferretti Security and Defense op de IDEX-NAVDEX beurs 2017 te Abu Dhabi een belangrijk akkoord gesloten met Fincantieri.

Effebi

Effebi is een van de historische merken van de Overmarine Group, opgericht in 1985 door de Balducci familie. In de defensiesector is Effebi vandaag de dag internationaal bekend om haar verwerking van glasvezel en composietmaterialen met geavanceerde technologieën. Effebi is actief in de sectoren vrachtschepen en defensieschepen, met specialisatie in vredeshandhavings- en kustwachtschepen van 15 tot 50 meter. Vooral de Fast Coast Guard boot van 22 meter trok veel aandacht op de laatste Seafuture and Maritime Technologies, de vakbeurs voor defensiematerieel in die in 2016 gehouden werd in La Spezia. De 2018 editie zal plaatsvinden in oktober te Parijs.

T. Mariotti

T. Mariotti is een werf die zich specialiseert in de bouw van ultraluxe cruiseschepen, megajachten en offshore bevoorradingschepen. Opgericht in 1928 als een scheepsreparatie werf, is het bedrijf uitgegroeid tot een scheepsbouwer van faam in deze bijzonder prestigieuze nichemarkt. T. Mariotti behoort tot de **Holding Genova Industrie Navali (GIN)**, samen met 9 andere bedrijven in verschillende segmenten van de maritieme sector.

Genova Industrie Navali
Holding

Genova Industrie Navali Holding

A reliable naval pole in the Mediterranean able to fulfil every need
of yachts and ships up to 465 m.

 SAN GIORGIO DEL PORTO Repairs & Conversions	 CHANTIER NAVAL DE MARSEILLE Repairs & Conversions	 T. MARIOTTI Ship Building	 MARIOTTI YACHTS Mega Yachts Building
 PIOMBINO INDUSTRIE MARITTIME Ship Recycling	 Gerolamo Scorza S.p.A. Outfitting & Furnishing	 TECNAVI Air Conditioning Systems	 Ortec INDUSTRIALE S.p.A. Electrical Installation
 amico 1885 Painting & Sandblasting	 Studio engineering Design & Engineering	 CI.MAR Hull Building	 FMI FLORIDA MARINE INDUSTRIES INC. Services for Cruise Ship

XVII. Positionering

Uit een onderzoek naar de belangrijkste scheeps- en jachtbouwindustrieën van Europa (Italië, Frankrijk, Nederland, Duitsland en Polen) en Noord-Amerika (Verenigde Staten en Canada) blijkt dat Italië op de eerste plaats staat qua aantal ondernemingen (1200) en op de tweede plaats qua omzet ($> 2,5$ miljard euro).

Bovendien telt Italië het hoogste aantal scheepsbedrijven in verhouding tot de totale bevolking; per miljoen inwoners zijn dit er 2 in Frankrijk, 1 in Duitsland en 4 in de Verenigde Staten. In Italië zijn het er maar liefst 20.

Kenmerken van de Italiaanse industrie

- Een markt met een hoge concentratiegraad, waar zowel een aantal aanzienlijk grote bedrijven actief zijn als een groot aantal kleine en middelgrote ondernemingen. In Italië zijn bijvoorbeeld 1.205 nautische bedrijven actief met een gezamenlijke omzet van \$ 2,5 miljard, terwijl in Frankrijk 137 bedrijven actief zijn in de sector, met een gezamenlijke omzet van \$ 2,4 miljard. Bovendien heeft Italië een industrie waar geconsolideerde bedrijven integreren met niche-bedrijven, en waar productie-efficiëntie nauw samengaat met maatwerk;
- Bijna 30% van de hele sector jacht- en scheepsbouw (in termen van omzet) betreft superjachtbouw;
- De nautische bedrijven liggen verspreid over heel Italië, en dit is een ongeëvenaard fenomeen in de wereld. In andere landen is de jachtbouw meer geconcentreerd in bepaalde gebieden, zoals de Atlantische kust en Lake Michigan voor Noord-Amerika, de Franse kust in de buurt van Nantes, sommige delen van de kusten van de Oostzee als Gdansk, Lübeck en Kiel, en de riviera van het Bodensee in Duitsland;
- Een sterk ondernemerschap, met de hoogste bedrijvendichtheid van de meest geïndustrialiseerde landen; een onderscheidende factor voor heel Italië, maar vooral voor de twee belangrijkste districten (Tyrreense zeedistrict, dat zich uitstrekt van La Spezia tot Livorno, en het Adriatische zeedistrict van Ravenna tot Ancona), het gebied van de meren tussen Piemonte, Lombardia en Veneto, uitgebreide gebieden in Ligurië en vooral Genua, evenals de kusten van Friuli Venezia Giulia, de Napolitaanse kust en de Cilento-kust, maar ook de Sardijnse kust, de straat van Messina en de rivierbanken van Catania.
- Tot slot is het belangrijk de relevantie van de Italiaanse nautische industrie aan te geven voor de nationale economie, die groter is dan men zou denken omdat het een niche-sector betreft. Het omzetaandeel van de jachtbouw op de totale nationale economie ligt hoger in Italië (16,4%) dan in de Verenigde Staten (13,2%) en ook dan de andere twee belangrijkste Europese producenten, Frankrijk (8,9%) en Duitsland (8,5%).

XVIII. Investerings door de Staat en de EU - R&D

Plan voor de vernieuwing van de Marinevloot

Het Plan voor de vernieuwing en de uitbreiding van de oorlogsvloot van de Italiaanse Marine kreeg groen licht van het Parlement in 2014. Het twintigjarige Plan van **5,4 miljard euro** omvat een nieuw vliegdekschip, tien patrouilleboten/ raketwerpers (later worden het er zestien), een gigantisch moederschip en twee kleine snelle aanvalseenheden.

Horizon 2020

Het Europese kaderprogramma voor onderzoek en innovatie Horizon 2020, actief van 1 januari 2014 tot 31 December 2020, is ontworpen om financiële steun te verlenen voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten die een sterk potentieel hebben in termen van innovatie. Met een budget van bijna 80 miljard euro is Horizon 2020 het belangrijkste financieringsprogramma voor onderzoek en innovatie in de Europese Unie, bevorderd door de Europese Commissie. Met name Fincantieri doet mee in een financieringsprogramma voor intelligent groen en geïntegreerd transport, het “work program 2020 Smart Green”. Daarnaast neemt Fincantieri ook deel aan het “work program Food security, sustainable agriculture and forestry, marine, maritime and inland water research and the bioeconomy” middels het plan “Blue Growth”. Dit work program is er op gericht om op een duurzame manier het potentieel van de resources van zeeën, oceanen en binnenwateren te meten voor verschillende toepassingen binnen de maritieme industrieën, met bescherming van de biodiversiteit en het verbeteren van de klimaatweerstand.

Vessel for the future

Vessels for the Future bestaat uit een kopgroep van maritieme belanghebbenden met een gemeenschappelijk belang bij de ontwikkeling van geavanceerde watertechnologieën, die ervoor willen zorgen dat de maritieme industrie een sterke en levendige toekomst heeft en kan blijven concurreren op de wereldmarkt. Italië is een actief lid met de deelname van Fincantieri, Cetena, Insean en Vitrociset. Nederland neemt deel met Damen, Marin, Nederland maritieme technologie, TNO en de TU Delft. Het doel is om de scheepvaart veiliger, schoner en efficiënter te maken en het industriële concurrentievermogen van Europa in de maritieme sector te versterken door middel van medegefinancierd onderzoek volgens de prioriteiten van de EU van blauwe groei en Transport Modal Shift.

XIX. Trends & Kansen

- Groene schepen – "greenships" voor een vermindering van broeikasgassen en, meer in het algemeen, een daling van milieuvervuiling door maritiem vervoer middels het terugdringen van brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve energiebronnen.
- Ontwikkeling van technologieën en processen voor de bouw van ecologische schepen door het bevorderen van gebruik/vervanging van materialen die mogelijk van invloed zijn op het milieu.
- Sloop en recycling van verouderde schepen voor een minimalisering van vervuiling en afval of door vervangende materialen. De scheepsbouwindustrie kan zich ook ontwikkelen in de fase van het terugwinnen van grondstoffen en de verwijdering ervan. Dit is tot nu toe nooit als een kans gezien voor de schroot- en reparatiewerven.

Nederland loopt voorop in het onderzoek naar 'groenere' technologieën. Toeleveranciers van dit soort technologieën hebben dan ook meer kansen in Italië. Dit geldt voor grote cruiseschepen, maar ook voor veerboten en megajachten. De recente trend van Explorer cruises naar de poolgebieden en andere natuurreservaten baart grote zorgen. Er wordt bij de grote scheepsbouwers volop onderzoek gedaan naar alternatieven als LNG, elektrische energie of zgn. fuel cells, hetgeen ruimte biedt voor toeleveranciers van milieuvriendelijke technologie en nieuwe materialen

XX. Nuttige Contacten

KEY PLAYERS

Fincantieri

Tel. +39 040 3193111 [Website Link](#)

Baglietto

Tel. +39 0187 59831 [Website Link](#)
E-mail baglietto@baglietto.com

Effebi

Tel. +39 0584 384361-2 [Website Link](#)
Email: mail@effebivtr.it

Cantiere Navale Vittoria

Tel. +39 0426 900467 [Website Link](#)
E-mail: shipyard@vittoria.biz

Ferretti Security and Defence

Tel. +39 0543 787511 [Website Link](#)

T.Mariotti

Tel. +39 010 24081 [Website Link](#)

AMBASSADE

Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden

Tel. +39 06 32286229 [Website Link](#)
E-mail rom-ca@minbuza.nl

Consulaat Generaal van het Koninkrijk der Nederlanden

Tel. +39 02 48558428 [Website Link](#)
E-mail mil-ca@minbuza.nl